

Topforskere: Træk lod om forskningsmidlerne

SIDE 7

Fatima
har talent
for at turde

SIDE 12

Smøl med
forfremmelsesprogrammer

SIDE 19

Top-50: Disse forskere
er mest i medierne

SIDE 4

TEMA
om talent
Side 9-13

“Du er ikke så interessant, hvis du siger: “Det har jeg ikke selv undersøgt, så det kan jeg ikke svare på”

4

TOP-50: DISSE FORSKERE ER MEST I MEDIERNE

Universitetsforskere er de mest populære eksperter.

7

TOPFORSKERE: TRÆK LOD OM FORSKNINGSMIDLERNE

Det er umuligt at afgøre, hvilke ansøgninger der er de bedste, så træk lod i stedet.

TEMA
om talent
Side 9-13

12

FATIMA HAR TALENT – MEN HVAD VIL DET SIGE?

Multitalentet Fatima AlZahra'a Alatraktchi går nye veje inden for mikrobiologien.

TOP-50: DISSE FORSKERE ER MEST I MEDIERNE

Er du professor, forsker inden for samfundsvidenskab, er ansat på et universitet og er en mand, så er der en god chance for, at medierne ringer for at få en eksperttalelse. 4

TOPFORSKERE: TRÆK LOD OM FORSKNINGSMIDLERNE

Lodtrækning vil spare tid og ressourcer og sikre en mere fair og biasfri fordeling af pengene, lyder argumenterne. 7

TALENT – FUP ELLER FAKTUM?

“Talent” er tidens store buzzword inden for forskningen, men begrebet er i højeste grad diskutabelt. 9

TALENT FOR AT TURDE

Fatima AlZahra'a Alatraktchi mener, at talent handler om at have modet til at forlade de veje, andre tidligere har gået, for at løse et forskningsproblem. 12

VIS DIT PH.D.-PROJEKT: NATASCHA MÅLER SKOLEBØRNS BEVÆGELSER

Natascha Holbæk Pedersen undersøger, om folkeskolereformens målsætning om mere bevægelse og fysisk aktivitet blandt skolebørn har haft en effekt. 14

MÅNEDENS FOTO: VOR UDSENDTE MASKINE PÅ MARS

Roveren Curiosity kan fejre jubilæum på sin arbejdsplads. 16

KRITISKE FORSKERE BLEV KALDT FOR "BAVIANER" OG "REDESKIDERE"

Carlsbergfondets magtfulde formand og NAT-dekanen på AU gik til angreb på forskere, der påpegede fejl i kollegernes videnskabelige artikel. 18

SMØLER MED FORFREMMESES-PROGRAMMER

Mere end et år har universiteterne haft til at indføre forfremmelsesprogrammer for lektorer, men de ansatte venter fortsat på at få forbedret deres karriereveje. 19

MINDEORD: LARS ARGE 21

MINKFORSKER I KLEMME

Seniorforsker Steen Henrik Møller savner støtte fra Aarhus Universitet, efter at hans forskningsområde er blevet udslettet. 22

LÆRING: FORSKELLIG SYN PÅ UDDANNELSESKVALITET

Rapport viser interessante forskelle på studerendes, underviseres og ledelsens syn på uddannelseskvalitet. 25

KRONIK: SOFTPOWER-“FÆNOMENOLOGIENS” INDTOG

Undervisningsministeriet har i stigende omfang fået smag for at anvende subjektive oplevelsesdata. 26

NAVNE

Nye udnævnelser, priser og bevillinger. 28

BAGSIDE: REDESKIDERE OVERALT

Det er ikke kun på AU, at forskere skider i egen rede.

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutionsansatte, Djøfs universitets- og forskningsansatte (UFO) under Djøf Offentlig. Løsaabonnemeter: IDA, Pharmadanmark, Psykologforeningen.

Bladets leder skrives af repræsentanter for universitets- og sektorforskningsafdelingerne i DM og Djøf. Bladets leder udtrykker fælles holdninger.

Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Ansvarshavende redaktør:

Jakob Elkjær (je@dm.dk).

Redaktionelle medarbejdere:

Red. leder Claus Baggersgaard (cbl@dm.dk), journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk).

Øvrige henvendelser:

Sekretær Sidse Rølle Jakobsen (srj@dm.dk).

Redaktionens adresse:

Forskerforum, Peter Bangs Vej 30, 2000 Frederiksberg, telefon: 38 15 66 55.

Oplag: 8.200 eks.

Udkommer 9 gange om året den første uge i hver måned.

Forsideillustration: Camilla Hey.

Øvrige adresser:

DM, Peter Bangs Vej 30, 2000 Frederiksberg, tlf. 38 15 66 00.

Djøf, Gothersgade 133, PB 2126, 1015 Kbh. K, tlf. 33 95 97 00.

Grafisk produktion: OTW A/S.

Næste udgivelse: 11. marts 2011.

Af Janne Gleerup,
næstformand for
universitetslærer-
afdelingen i DM,
FTR på RUC

Forfremmelsesprogrammer skal være karrierevej for lektorer

1. januar 2020 kom den reviderede stillingsstruktur på universitetsområdet. Den indeholdt bl.a. en afskaffelse af professor MSO, mens der til gengæld blev indskrevet et forfremmelsesprogram fra lektor til professor. Afskaffelse af MSO-stillingerne fik virkning med det samme. Mange steder medførte det en abrupt afbrydelse af nøje gennemtænkte professorplaner, og professorable lektorer så deres karriereudvikling gå op i reformrøg. Alligevel var vi mange, som hilste en tiltrængt ny karrierevej for lektorer velkommen. Indførelse af forfremmelsesprogrammer lod imidlertid vente på sig, og nu, et helt år senere, er der ikke et eneste forfremmelsesprogram i gang. Covid-nedlukning og restriktioner har sendt os alle på overarbejde, men det ændrer ikke ved, at det er urimeligt, at arbejdet med lektorers karriereveje er blevet forsømt så længe.

Selvom implementering af ny stillingsstruktur umiddelbart kan forekomme blodfattigt og bureaukratisk, er det uhyre vigtigt, at vi som forskere og undervisere hjælper universitetsledelserne med at tilrettelægge programmer, som styrker både forskningens betingelser og kvalitet. For forfremmelsesprogrammer er ikke et gode i sig selv. De vil på godt og ondt udgøre en ny incitamentsstruktur i arbejdsfællesskaberne, og den nødvendige kvalitet og legitimitet må sikres ved, at indstillingskriterier og ansættelsesprocedurer udvikles i samspil mellem ledelse og forsknings- og

uddannelsesmiljøer. Det kan synes selvindlysende, at forfremmelsesprogrammerne skal have rødder i de fagligt strategiske miljøer, hvori forskerne skal virke. I lyset af de omsiggribende centraliseringsprocesser på danske universiteter kan man imidlertid frygte, at forfremmelsesprogrammer nogle steder ønskes anvendt som nye ledelsesinstrumenter for rektor, dekaner og institutledere, over for hvem

“Man kan også frygte, at lektorer på forfremmelsesprogrammer gøres mere afhængige af deres chefers interesser end godt er.

karriereinteresserede lektorer skal bruge tid på at positionere sig som uopdagede, talentfulde professorspirer. Man kan også frygte, at lektorer på forfremmelsesprogrammer gøres mere afhængige af deres chefers interesser, end godt er. Lektorerne vil være sårbare, fordi de er ”på prøve” og skal bevise deres værd og villighed i den periode, programmet kører. En sådan dysfunktionel praktisering af forfremmelsesprogrammer kan give anledning til mange typer konflikter og ballade, og det skal afværges. Lektorer skal

kunne indstille sig selv, programperioden skal være så kort som muligt, og fagnær forskningsekspertise skal danne omdrejningspunkt for bedømmelsesarbejdet, idet procedurer i det hele taget, i videst muligt omfang, skal modsvare dem, vi kender fra ordinære professoransættelser.

Det giver sig selv, at indstillings- og bedømmelseskriterier skal være gennemsigtige, saglige og alsidige, ligesom de skal modvirke de direkte og indirekte former for kønnet diskrimination, som i dag hærger karrierevejene og sætter dygtige kvinder ud af spillet på halvvejen. Det giver også sig selv, at dygtige lektorer ikke rigtigt skal vente i 8 år på at blive professorer. De skal indstilles til bedømmelse og løftes, når de er fagligt parate.

Nogle taler om, at forfremmelsesprogrammer alene skal reserveres til rekruttering af internationale forskertalenter. En sådan negativ forskelsbehandling af egnede interne kandidater må naturligvis afvises. Til gengæld kan brug af både interne og eksterne spor skabe gennemsigthed. Internationale stjerner skal kunne headhunted, uden at hensynet til den strategisk vigtige kontinuitet og integrative dybde i forsknings- og uddannelsesmiljøerne ofres. Derfor er synlige interne karriereveje en vigtig komponent i styrkelsen af forskningens vilkår og kvalitet, og det er på høj tid, vi kommer i gang. ■

UNIVERSITETSFORSKERE DOMINERER:

Er de mest populære

Det er oftest universitetsforskere, som aviser, radio og tv går til, når de skal bruge en ekspertudtalelse, viser ny liste.

Er du professor, forsker i et populært samfundsvidenskabeligt emne, er ansat på et universitet og er en mand, så er der en god chance for, at medierne ringer til dig for at få en ekspertudtalelse.

Det viser en liste med de 50 hyppigst citerede eksperter i 2020 udarbejdet af Infomedia for DM. Virologerne, der udtaler sig specifikt om corona, er sorteret fra for at få et mere typisk pandemifrit billede af eksperternes popularitet.

Ud af de 50 mest citerede eksperter har 38 titel af professor, 40 forsker i et samfundsvidenskabeligt emne, og 41 er ansat på et dansk universitet, heraf 19 på KU, otte på AU og fem på henholdsvis AAU og SDU. Og så står det skidt til med ligestillingen – 42 er mænd, og otte er kvinder.

Økonomerne hører til blandt de mest populære eksperter blandt journalister. Som nummer seks på listen finder man Michael Svarer, der forsker i arbejdsmarkedsforhold på AU. Han var indtil februar 2020 overvismand, altså formand for De Økonomiske Råd, og desuden skriver han en klumme i Morgenavisen Jyllands-Posten.

Han kan se, at det boner ud med henvendelser, når der er en økonomisk krise. Det skete både under finanskrisen i 2007, statsgældskrisen i Sydeuropa i 2011 og nu igen i forbindelse med coronapandemien.

Det har aldrig været et mål for ham at være meget i medierne, men grænsen for, hvad han udtaler sig om, har rykket sig, i de otte år han har været vismand,

1. Mads Lundby Hansen

2. Frederik Waage

3. Peter Møllgaard

4. Roger Buch

5. Carl-Johan Dalgaard

6. Michael Svarer

7. Kjeld Møller Pedersen

8. Ulrich Fredberg

fordi han har fået øget indsigt gennem De Økonomiske Råd.

“Tidligere udtalte jeg mig kun om det, jeg forskede i, og lidt om økonomi generelt, men nu udtaler jeg mig også om økonomi uden for mit præcise forskningsområde. Hvis jeg føler, at jeg har godt nok styr på emnet, gør jeg det, men hvis spørgsmålet er meget fagspecifikt, og du skal kende den sidste nye forskning på området, så afstår jeg”, siger han.

Michael Svarer mener, at du skal forske i et bredt, populært, tilbagevendende emne, hvis du vil meget i medierne, men du skal også være villig til at stille op og selv tage et initiativ.

“Du bestemmer selv, om du tager telefonen, men personligt lukker jeg ikke ned klokken 16. Jeg synes, at det er vigtigt som offentligt betalt professor at stå til rådighed i et vist omfang. Flertallet af mine kolleger forsker i noget, som

ikke er relevant for medierne, da det er meget specifikt og teknisk, men mange siger også instinktivt nej, hvis en journalist ringer, fordi de ikke orker det og hellere vil koncentrere sig om deres forskning”, siger han.

Det startede som en hobby

Den højest placerede kvinde som nummer 11 er Bente Klarlund Pedersen, der er overlæge og klinisk professor. Hun er leder af TrygFondens Center for Aktiv Sundhed ved Rigshospitalet og KU, hvor hun undersøger, hvordan motion og fysisk aktivitet påvirker kroppen, og derudover skriver hun fast i Politiken om sundhedsrelaterede emner.

Hun fortæller, at det var et tilfælde og mest for sjov, at hun begyndte at formidle sin forskning. Det viste sig dog, at hun har talent for det, og i 2010 modtog hun Rosenkjærprisen for sin

eksperter

9. Niels Bjerre-Poulsen

10. Michael Götze

11. Bente Klarlund

12. Nina Smith

13. Jørn Vestergaard

14. Flemming Splidsboel

15. Lars Gårn Hansen

16. Peter Birch Sørensen

evne til at formidle et svært tilgængeligt emne for et bredt publikum.

Det blev mere alvorligt med formidlingen, da hun blev formand for Det Nationale Råd for Sundhed, der bl.a. skal stimulere den offentlige debat. Og da hun fik en stor centerbevilling fra TrygFonden i 2013, gik det fra at være en hobby til at være en del af arbejdet, da de fleste fonde stiller som betingelse, at forskeren formidler resultaterne til offentligheden. I dag bruger hun cirka ti procent af sin arbejdstid på formidling.

“For 30 år siden var det lavprestige at formidle, specielt populærvidenskabeligt i dameblade. I dag efterspørger universiteterne det, og det er noget, vi bliver vurderet på af ledelsen, så det er blevet højprestige, men jeg opfatter det nu ikke som en succes, at jeg er meget i medierne”, siger Bente Klarlund Pedersen.

Hun tilføjer, at hendes vision er at sætte fokus på det, der har en væsentlig betydning for mange menneskers sundhed.

En linedans

Gitte Gravengaard er lektor på KU og forfatter til bogen “Forskningskommunikation” sammen med Anders Monrad Rendtorff.

I bogen opstiller de fem “forskertyper”, der går fra forskeren, der dybest set helst vil undgå medierne, over den strengt fagligt funderede, der kun udtaler sig på baggrund af forskningsevidens, og til den samfundsdebatende forsker, der gerne udtrykker holdninger over et bredt felt.

Hun siger, at der er en tendens til, at medierne oftere går til forskere, der er vilige til at gå et skridt videre end det strengt faglige, når de besvarer spørgsmål.

“Du er ikke så interessant, hvis du

SÅDAN ER LISTEN UDARBEJDET

Listen viser eksperterne, der er blevet citeret mest i danske medier (web, print, radio og tv) i 2020 rensat for omtaler, der vedrører corona.

Listen er udarbejdet af Infomedia, der har søgt i mediedatabasen på ordene ekspert, forsker, professor, lektor, museumsinspektør, dekan, institutleder, arkæolog og ph.d.

Søgningen tager højde for, at hvert af disse ord skal stå i nærheden af forskellige udsigelsesord som oplyser, erfarer, indrømmer, svarer, siger, mener, fastslår, fortæller, ifølge m.fl.

Det betyder, at personer, som optræder med en ekspertrolle i medierne, men ikke tiltales som enten ekspert, professor eller en af de øvrige titler i søgningen, ikke vil være indfanget af søgningen.

Der er ikke tale om en fyldestgørende statistik, men nærmere en strømpil, som undrer sig over, at de ikke er med på listen, er velkomne til at henvende sig til redaktionen på e-mail forskerforum@dm.dk

TOP-50
Se listen >

siger: “Det har jeg ikke selv undersøgt, så det kan jeg ikke svare på”, men til gengæld risikerer den samfundsdebatende forsker også at få ry som en meningsmaskine, der udtaler sig om alt, og dermed devaluerer vedkommende sin ekspertstatus. Det er en linedans”, siger Gitte Gravengaard.

Hun tilføjer, at en løsning er altid at deklarerer, hvad der er forskningsmæssigt belæg for at sige, og hvad der er ens mening eller vurdering.

Ifølge Gitte Gravengaard hænger de samfundsvidenskabelige forskeres popularitet i medierne sammen med, at rollen som ekspert har ændret sig.

Før formidlede forskerne i høj grad resultaterne af deres forskning, men i dag blive de mere brugt til på baggrund af deres viden at skabe mening ud fra informationsstrømmen i forbindelse med begivenheder, der sker her og nu. ■

RANK	Navn	Universitet	Forskningsområde	Titel	Antal omtaler
1	Mads Lundby Hansen	Cepos	Økonomi	Cheføkonom	1620
2	Frederik Waage	Syddansk Universitet	Forfatnings- og forvaltningsret	Professor	1141
3	Peter Møllgaard	Maastricht University School of Business and Economics	Dekan og formand for klimarådet	Professor	1057
4	Roger Buch	DMJX	Kommunalpolitik, medier og vælgernes forhold til EU	Forskningslektor og centerleder	977
5	Carl-Johan Dalgaard	Københavns Universitet	Økonomi	Professor	911
6	Michael Svarer	Aarhus Universitet	Nationaløkonomi	Professor	874
7	Kjeld Møller Pedersen	Syddansk Universitet	Sundhedsøkonomi	Professor	761
8	Ulrich Fredberg		Idrætsmedicin	Professor	710
9	Niels Bjerre-Poulsen	Syddansk Universitet	Amerikansk historie og samfundsforhold	Lektor og ph.d.	465
10	Michael Gøtze	Københavns Universitet	Forvaltningsret	Professor	353
11	Bente Klarlund	Københavns Universitet og Rigshospitalet	Sundhedsforsker	Klinisk professor	346
12	Nina Smith	Aarhus Universitet	Økonomi	Professor	322
13	Jørn Vestergaard	Københavns Universitet	Strafferet	Professor	304
14	Flemming Splidsboel	Dansk Institut for Internationale Studier	Forsker i det postsovjetske rum	Seniorforsker	299
15	Lars Gårn Hansen	Københavns Universitet	Miljøøkonomi	Professor	272
16	Peter Birch Sørensen	Københavns Universitet	Klimaøkonomi	Professor	270
17	Peter Pagh	Københavns Universitet	Miljøret	Professor	268
18	Eskild Petersen	Aarhus Universitet	Tropemedicin og parasitologi	Professor	247
19	Jørgen Albæk Jensen	Aarhus Universitet	Statsret	Professor	246
20	Anders Bjarklev	Danmarks Tekniske Universitet	Optiske fibre og optoelektronik	Rektor og professor	235
21	Bo Sandemann Rasmussen	Aarhus Universitet	Økonomi	Professor	223
22	Svend Brinkmann	Aalborg Universitet	Psykologi	Professor	223
23	Nana Wesley Hansen	Københavns Universitet	Arbejdsmarkedsforsker	Lektor	222
24	Marlene Wind	Københavns Universitet	Samspelet mellem ret og politik i EU	Professor	214
25	Christian Bjørnskov	Aarhus Universitet	Økonomi	Professor	192
26	Steen Hildebrandt	Aarhus Universitet	Organisations- og ledelsesteori	Professor	189
27	Kenneth Reinicke	Roskilde Universitet	Mandeforskning	Lektor	183
28	Eske Willerslev	Københavns Universitet	Geogenetik	Professor	175
29	Martin Marcussen	Københavns Universitet	Statskundskab – globalisering	Professor	174
30	Poul Jennum	Københavns Universitet og Rigshospitalet	Neurofysiologi	Klinisk professor	167
31	David Sausdal	Københavns Universitet	Kriminalitet	Postdoc i antropologi	164
32	Stig Markager	Aarhus Universitet	Marin biodiversitet og eksperimentel økologi	Professor	162
33	Mille Mortensen	Københavns Universitet	Mobning, konflikter og seksuelle krænkelser	Ekstern lektor	159
34	Janne Bigaard	Kræftens Bekæmpelse	Kræftforebyggelse	Projektchef og overlæge	156
35	Luke Patey	Dansk Institut for Internationale Studier	Kinas udenrigs- og sikkerhedspolitik	Seniorforsker	141
36	John Klausen	Aalborg Universitet	Jura: socialret	Professor	132
37	Søren Sandfeld Jakobsen	Copenhagen Business School	Jura: medie, IT og telekommunikationsret	Professor	124
38	Thomas Ploug	Aalborg Universitet	Informationsvidenskab	Professor	121
39	Anette Borchorst	Aalborg Universitet	Politologisk kønsforskning	Professor	115
40	Kurt Klaudi Klausen	Syddansk Universitet	Offentlig organisation og ledelse	Professor	114
41	Lars Højsgaard Andersen	Rockwool Fonden	Kriminalitet	Forskningsleder	112
42	Mikkel Vedby Rasmussen	Københavns Universitet	Sikkerhedspolitik, krigsteori og -strategi	Professor og dekan	103
43	Kirsten Ketscher	Københavns Universitet	Jura: socialretlig og kvindereftlig forskning	Professor	91
44	Ole G. Mouritsen	Københavns Universitet	Bio- og gastrofysik	Professor	91
45	David Dreyer Lassen	Københavns Universitet	Økonomi, sociale data	Professor og prorektor	90
46	Jakob Seerup	Bornholms Museum	Dansk marinehistorie	Museumsinspektør	84
47	Jørgen Goul Andersen	Aalborg Universitet	Samfundsvidenskab	Professor	83
48	John Leif Jørgensen	Danmarks Tekniske Universitet	Måling og instrumentering	Professor og afdelingsleder	79
49	Jørgen Eilenberg	Københavns Universitet	Planter og miljø	Professor	78
50	Peter Frederiksson	Rockwool Fonden og Uppsala Universitet	Økonomi	Professor	78

TOPFORSKERE:

Træk lod

om forskningsmidlerne

Videnskabernes Selskab vil fordele forskningsmidlerne via lodtrækning mellem de kvalificerede ansøgere. Det vil spare tid og ressourcer, der kan bruges på forskningen i stedet, og sikre en mere fair og biasfri fordeling af pengene, lyder argumenterne.

Forskningspolitisk Udvalg under Videnskabernes Selskab (FPU), det gamle hæderkronede akademi for de ypperste videnskabelige hjerner i Danmark, anbefaler nu at igangsætte forsøg med lodtrækning mellem forskerne om, hvem der skal have støtte til deres projekter.

I dag er beslutningen oftest overladt til et panel af forskere, der bedømmer deres fagfællers ansøgninger.

Sidstnævnte lyder retfærdigt på papiret, men i virkeligheden fører det til et enormt ressourcespild, og man får heller ikke nødvendigvis identificeret de bedste og mest originale ideer, siger Jeppe Dyre, der var formand for FPU i 2020 og er professor i fysik på RUC. Her står han i spidsen for forskningscentret Glas og Tid, der bl.a. er støttet med 40 mio. kr. fra VILLUM FONDEN. Han har altså selv succes med at skaffe eksterne forskningsmidler, men alligevel mener han og de øvrige forskere, der står bag en ny hvidbog fra Videnskabernes Selskab, at systemet er kontraproduktivt.

Det skyldes, at succesraten, dvs. andelen, der får ja til deres ansøgning, er nede på mellem otte og tolv procent både i de offentlige og private fonde. Ni ud af ti får altså nej til deres ansøgning, som de ofte har arbejdet på i måneder.

“Folk ville synes, at det var grotesk,

hvis politibetjente selv skulle ansøge om at få en tjenstepistol og en bil at patruljere i, og kun ti procent af dem fik ja til deres ansøgning, men sådan er vilkårene ikke desto mindre for offentligt ansatte forskere i Danmark. Vi skal selv skaffe penge til vores forskning, og man kan let bruge en måneds arbejdstid på selv et lille projekt med et budget på to-tre mio. kroner. Hvis kun hver tiende ansøgning imødekommes, betyder det, at der går et lille forskerår tabt med at skrive ansøgninger, som resulterer i fx en toårig postdocbevilling. Vi skønner, at der med lodtrækning kan spares rigtig meget tid, som i dag går fra forskningen, fordi ansøgningerne så kan være mindre end teknisk perfekte”, siger Jeppe Dyre.

Derudover vil tidsforbruget til bedømmelsen af ansøgningerne også kunne reduceres betydeligt, påpeger han.

Systemet er demoraliserende

Et andet argument for lodtrækning er, at systemet i dag opleves som uretfærdigt og vilkårligt af mange forskere, der ofte bruger aftenerne, når de har fri, på at skrive ansøgninger og så alligevel får afslag på afslag. Ifølge Jeppe Dyre hører man fra mange forskere, at de skriver en god ansøgning, der kommer næsten igennem, men får at vide, at der skal

ændres det og det, for at den bliver god nok. Forskerne retter, finpudser og forbedrer og sender ansøgningen ind igen til næste runde, og så får de afslag igen, men denne gang med en helt anden begrundelse eller med en dårligere vurdering.

“Vi hører derudover fra rådsmedlemmer, der behandler ansøgningerne, at selv mindre tekniske fejl trækker ned, fordi der er så mange kvalificerede ansøgere. Det er alt i alt ufatteligt demoraliserende, og man må spørge sig selv, om ikke samfundet kan bruge sine forskningsressourcer bedre”, siger Jeppe Dyre.

Et tredje argument for at trække lod er, at studier dokumenterer, at der med succesrater på under 20 procent opstår systematisk bias, fx med hensyn til fagområde, institution, køn, race eller professionel status. Denne bias forekommer, uanset hvor store anstrengelser forskerne i bedømmelsespanelerne gør sig for at indstille de bedste projekter til støtte.

Konsekvensen er, at forskningsmidlerne bliver koncentreret på nogle få særlige områder og på ganske få hænder. En elite bestående af 20 procent af forskerne får 90 procent af de konkurrenceudsatte forskningsmidler, viser tal fra Dansk Center for Forskningsanalyse på AU.

“Der er meget snobberi inden for forskningen, så veletablerede forskere fra de gamle hæderkronede felter og institutioner har en hjemmebanefordel i forhold til kolleger fra små og nyere universiteter. Det er i hvert fald en myte, der vedholdende flourerer. Lodtrækning vil sikre mod den ubevidste bias og dermed formentlig føre til en større spredning i emner og diversitet”, siger Jeppe Dyre.

Et sidste argument er, at der allerede i dag reelt delvist er tale om et lotteri.

“Når et forskningsråd efter mange måneders behandling udvælger 100 ud af 1.000 ansøgninger, er der ingen, som tror på, at præcis de samme ville blive valgt, hvis rådet bestod af andre medlemmer”, tilføjer han.

“Der er meget snobberi inden for forskningen, så veletablerede forskere fra de gamle hæderkronede felter og institutioner har en hjemmebanefordel i forhold til kolleger fra små og nyere universiteter.

Jeppe Dyre, professor på RUC

Vil sortere de dårlige fra

Videnskabernes Selskab foreslår dog ikke, at alle indsendte ansøgninger bliver lagt i en stor bunke, og man derefter trækker lod.

Jeppe Dyre forestiller sig, at bedømmelsespanelerne først frasorterer de dårligste ansøgninger og giver støtte til de helt ekstraordinære, og man først derefter trækker lod blandt resten af de kvalificerede ansøgere.

Det er en metode, som afprøves i New Zealand, Schweiz og Tyskland i øjeblikket.

Seniorforsker Kaare Aagaard fra Dansk Center for Forskningsanalyse på AU har selv talt for at eksperimenterer med lodtrækning, så han er positivt overrasket over, at Videnskabernes

Selskab nu også peger på muligheden.

“Forskere, der står stærkt i det nuværende system, har generelt svært ved at se problemet, så det virker stærkt, når nogen med Videnskaber-

nes Selskabs tyngde også støtter forsøg med lodtrækning”, siger han.

Kaare Aagaard kan udelukkende se fordele ved at trække lod, da det vil sikre større diversitet og bredde og være billigere og lettere at håndtere.

“Fagfællebedømmelse kan bruges til at sortere de rigtig dårlige fra, mens det er mere omdiskuteret, om det er muligt at udvælge de ekstraordinært gode, så spørgsmålet er, om man skal sortere fra både i bunden og i toppen inden lodtrækningen”, siger Kaare Aagaard.

Han tilføjer, at Danmarks Frie Forskningsfond (DFF) let vil kunne gennemføre et forsøg, hvor man fordeler

halvdelen af midlerne ved lodtrækning og den anden halvdel, som man gør nu. Efter et par år kan man evaluere, om det gør en forskel.

Brug for flere frie midler

Forskerforum har spurgt sekretariatet i DFF, om de vurderer, at det er muligt at gennemføre et forsøg med lodtrækning. Meldingen er, at lov om Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd og Danmarks Frie Forskningsfond kræver, at ansøgningerne undergives en forskningsfaglig kvalitetsvurdering under relevant inddragelse af eksterne bedømmere, så lodtrækning vil formodentlig kræve en dispensation.

Kaare Aagaard antager dog, at fonden kan få en sådan, hvis fonden selv ansøger om den med udgangspunkt i argumentationen fra Videnskabernes Selskab.

Lone Gram, konstitueret som formand i DFF og professor i bakteriologi på DTU, siger, at de løbende i DFF's bestyrelse diskuterer justeringer i ansøgningsproceduren, men lodtrækning har ikke været på bordet.

Hun vil ikke afvise et forsøg med lodtrækning på forhånd, men det løser ikke det virkelige problem, at der er for få frie forskningsmidler til nysgerrighedsdrevet forskning, siger hun.

Hun har selv siddet i rådet for natur og univers i seks år og oplever, at forskningskvaliteten er høj, selvom der også er forskere, der bruger tid på ansøgninger, som ikke er helt skarpe nok.

“Der er fantastisk mange spændende ideer, og vi kan umuligt støtte alle projekterne, der har potentiale til at opdage banebrydende nyt. Vi kunne give midler til 20 procent af ansøgerne uden at gå på kompromis med kvaliteten, og vi har kun til de ti procent”, siger Lone Gram og fortsætter.

“Udfordringen er, at kvaliteten i toppen af dansk forskning er meget høj, så hvis alle talenter skal tilgodeses, er løsningen flere frie forskningsmidler og ikke lodtrækning”. ■

HVIDBOGEN KAN LÆSES HER

<https://www.royalacademy.dk/da/Om-selskabet/Medlemmer/FPU/Aarsmoede2020>.

Talent

– fup eller faktum?

“Talent” er tidens store buzzword inden for forskningen, men begrebet er i højeste grad diskutabelt. Synet på talent svinger fra at være et spørgsmål om performance, at kunne sætte sig ud over performance – og til at talent slet ikke findes.

Dansk forskning flyder over med talent. Altså ordet “talent”. Overalt tales der om behovet for talent og vigtigheden af talenttiltrækning og -pleje. Alle universiteter har talentudviklingsprogrammer. Fondene uddeler priser og øremærkede bevillinger til talenter, KU har sågar givet sin fireårige strategi titlen “Talent og samarbejde”.

Men hvad taler de om, når de siger talent? Hvad er det mere præcist, som alle efterlyser, og som er så vigtigt at pleje og udvikle? Det er der langt fra enighed om.

Forskerforum har stillet spørgsmålet til en række forskere og fået svar, der varierer fra at have en stærk publikationsportefølje i en ung alder over at have en særlig fært for forskningsspørgsmål og så til det synspunkt, at talent ikke kan defineres og derfor reelt ikke findes ud over som tomt og problematisk begreb.

En af de vigtigste forskningspuljer tilegnet talenter er Sapere Aude-bevillingerne fra Danmarks Frie Forskningsfond. Søren Serritzlew er professor ved AU og sidder som formand for DFF Samfund og Erhverv i det tværrådslige udvalg, der uddeler bevillingerne.

“Formålet er at give til dem, vi kalder de excellente yngre forskere. Og den måde, vi definerer talentet på i Sapere Aude-sammenhæng, er: yngre forskere,

der har været i stand til at præstere i toppen af deres eget felt”, fortæller han.

Citationer og nytænkning

At man er yngre, bliver her defineret ved, at der er gået højst otte år efter ph.d.-gradueringen. Præstationen bliver primært aflæst i publiceringerne.

“Vi sidder ikke og tæller op, hvem der har publiceret mest. Men vi ser på, om man har publiceret godt, og det kan man på mange måder. Vi ser også på, om det er forskere, der har etableret sig i deres felt. Hvis vedkommende har bedrevet forskning, der har flyttet på feltet, vil man eksempelvis kunne aflæse det på citationerne”, siger Søren Serritzlew.

Selve projektansøgningen er også en vigtig del af kriteriet.

“Den videnskabelige kvalitet, der ligger i ansøgningen, er selvfølgelig også en måde at vurdere talent på. Og her ser vi efter videnskabelige kvalitetskriterier som fornyelse, originalitet, potentiale for videnskabelige fremskridt, nye ideer. Alle de ting vurderer vi samlet, og konkurrencen om de her midler er så hård, at man må ligge i toppen på begge parametre”, fortæller han.

Et spørgsmål om fært

En noget anden definition af talent finder vi hos Susanne Ekman, lektor ved Institut for Mennesker og Teknologi

på RUC og i øvrigt tidligere vinder at Nykredits Fonds forskertalentpris.

“Det består dels i at kunne omgå og håndtere en høj grad af kompleksitet, dels i at kunne tilegne sig en tradition og samtidig være i stand til at tænke ud af den. Du skal kunne noget håndværksmæssigt og så noget innovativt – næsten kunstnerisk. Dertil kommer at have en form for fært ... du kan sniffe, hvor der er noget på spil – hvad er det væsentligste tema at beskæftige sig med? Det kan du ikke sætte på formel – det er en ret kompleks intuition, der gør, at du rammer en form for tema, der er vigtig”, siger hun.

Hvor kommer talentet fra?

“Godt spørgsmål ... En blanding af, hvad man har med hjemmefra, hvad man er stimuleret til, og så skal der noget mod til, fordi du ikke bare reproducerer – du skal turde fejle, men også turde det kedelige bearbejde”.

Talenttype virker modsat

Talent findes, fastslår Susanne Ekman altså. Men samtidig er hun meget kritisk over for den hype af talent, hun mener i øjeblikket finder sted både i akademia og i samfundet generelt.

“Når man fejrer talent i akademia, fejrer man excellencen. Det er en hysterisk tilgang til universitetsbranching, som framer alt som konkurrence. De excellente er vinderne, som man er bedre eller dårligere til at fange og dyrke. Og det at sætte alt op som konkurrence tror jeg faktisk er til fare for udviklingen af akademisk talent. Alle institutioner vil rates højt – det handler om ressourcefordeling – så jo flere artikler du sprøjter ud, jo mere ses du som talent, for jo mere kan du tiltrække midler. Det bliver en ekstremt pseudo-agtig måde at se talent på. Det modvirker det at tænke ud af boksen”.

Så de, man udpeger som talenter, er ikke talenter?

“De allerdygtigste formår både at spille det spil og skabe noget originalt. Men så har vi nogle talenter, som jeg tror, vi kunne få meget mere spændende ting ud af”.

Tomt og skadeligt begreb

Der findes ikke talent.

Sådan lyder det nedslående budskab fra Billy Adamsen, lektor og leder af forskningsprojektet Talent Lab ved Sjællands Erhvervsakademi.

Han forsøgte i en periode at undersøge, hvad der lå i begrebet talent, men det måtte han opgive.

“Til min egen overraskelse kunne jeg simpelthen ikke finde en universel definition ud over de mere abstrakte, eksempelvis at man har noget, andre ikke har. Og når vi ikke kan definere begrebet talent, hvordan ved vi så, at nogen har talent? Min konklusion er faktisk, at det er et tomt udtryk, som man bare udfylder rent subjektivt”, siger Billy Adamsen, der har skrevet om talentbegrebet i flere bøger og også publiceret videnskabeligt om emnet.

Men ikke alene er ordet tomt, det er faktisk direkte skadeligt, mener han. Talentbegrebet kommer nemlig til at dække over en mere præcis beskrivelse af en persons styrker og svagheder, og samtidig skaber det den opfattelse, at man ikke behøver at arbejde og udvikle sig i samme omfang som dem, der ikke er talenter. Det viser forskning inden for sportens verden.

Skjult subjektivitet

“Undersøgelser viser, at talenter faktisk ikke forstår, hvad de er gode til, og hvad de skal udvikle for at blive gode. De anstrenger sig heller ikke for at gøre det, for de har jo et talent, som de blot venter på skal folde sig ud. I en anden undersøgelse fulgte man to grupper af sportsudøvere, og det viste sig, at den gruppe, der defineredes som talenter, var meget mindre orienterede mod at udvikle sig end de andre”.

Faren ved et objektivt begreb, der i realiteten er subjektivt, er, at subjektiviteten bliver usynlig.

“Hvis du nu fjernede talentbegrebet og opstillede en række objektive kriterier? I forskningsverdenen kunne det være, at man åbent siger: Vi måler på

publikationer i kategori 2-tidsskrifter. Så har du et helt andet grundlag for at levere det, der bliver forventet”.

Unge mennesker, der er dygtigere end deres jævnaldrende – hvad er de, hvis ikke talenter?

“Det er rigtigt, vi har nogle, hvor vi kan se, at de er dygtigere end andre. Men hvad skyldes det så? Det kan være, de har bedre motorik eller er tidligere fysisk udviklede. Det kan også være, de er langt mere intelligente. Pointen er, at når vi bruger noget andet end talentbegrebet, så begynder vi at identificere, hvad der gør dem dygtigere end andre”, siger Billy Adamsen.

Brug for bredere talentbegreb

Billy Adamsen har en pointe i sin kritik af talentbegrebet. Det mener Lene Tanggaard, rektor på Designskolen i Kolding og professor i pædagogisk psykologi ved AAU.

“Det gælder for mange begreber – eksempelvis “kreativitet” eller “læring” – at de er utrolig abstrakte. Og derfor skal man ikke nødvendigvis spørge: Hvad er talent? Men hellere: Hvordan virker det? Hvilke effekter har det?” siger Lene Tanggaard.

Hun har selv forsket i talent, blandt andet i filmbranchen, og her undgik man ofte ordet.

“Da vi gennemførte en undersøgelse på filmværkstederne, var nogle undervisere meget kritiske over for begrebet, for det forudsætter nogle egenskaber hos et individ, der gør, at de tror, de er særlige”.

Selv vil hun dog godt tale om talent i forskning. Men hun mener, at talent ofte bliver anskuet alt for snævert. Og det er en af grundene til skævheder eksempelvis omkring kønsfordelingen blandt forskere.

“Antropologen Cathrine Hasse har i sit ph.d.-projekt en undersøgelse af fysikstudiet, hvor hun selv lod sig indskrive. Og hun beskrev, hvordan drengene var bedre til at afkode forventningen om at være nysgerrig og eksperimenterende. Det er meget de egenskaber, vi belønner som talent: vovemod, eksperimenteren. Måske skulle man også prøve at se på andre former for talent, for eksempel relationelt talent for at kunne samarbejde og “spille hinanden gode” i et forsker-team”, siger hun.

Talent opdages på gangene

Når Lene Tanggaard spotter talent, er det egenskaber som nysgerrighed og det at kunne stille de helt grundlæggende spørgsmål, hun kigger efter. Men talent er ikke noget, man kan læse ud af en ansøgning eller på baggrund af publiceringsmeritter. Det er noget, man konstaterer, når man er tæt på folk. Derfor ser hun kritisk på den gængse tilgang til talentudvælgelse og talentpleje, der sker i forskningen.

“Vi er enige om, at talentudvikling er vigtigt. Men jeg er ikke sikker på, at det er det rigtige, når vi tænker så meget i puljer og programmer. Hvis du har en talentspotter i en fodboldklub, så kigger vedkommende ikke på ansøgninger, man på træning og kampe. Det samme gælder forskningstalenter – man skal gå rundt på gangene og se, hvor der foregår noget. Du kan ikke gennemskue talentet i et Excel-ark”, siger hun.

Selv er Lene Tanggaard fortaler for en øget grad af mesterlære i stedet for de talentudviklingsprogrammer, der findes på universiteterne.

“De der talentprogrammer kommer meget til at handle om karriere, om ledelse, at monitorere sig selv og lægge planer. Men det, der driver et forskningsmiljø, er, at du skaber miljøet og er inspirerende. For så kommer de unge. På AAU fik jeg også for et år siden en af mine ph.d.-studerende med i talentprogrammet, for der lå 2 millioner, og dem kan man jo godt bruge. Men som hun sagde: Det er ikke i programmet, jeg udvikler mit talent. Det er, når vi sidder sammen i bilen og snakker eller sidder sammen og skriver”.

Udvikling vigtigere end talent

På KU begyndte man i 2019 talentudviklingsprogrammet UCPH Forward, hvor man en gang om året udvælger 24 forskningstalenter på tværs af fakulteterne, som sammen gennemgår et tilrettelagt forløb.

“I en verden i hastig forandring og præget af komplekse globale udfordringer som klima, sundhed, migration og sikkerhed er der mere end nogensinde brug for talentfulde forskere, der tør vove pelsen og mestrer at tænke ud af boksen og på tværs. Det er derfor, vi opretter UCPH Forward”, sagde KU-rector Henrik Wegener ved programmets opstart. ■

Lionel Messi – måske den bedste fodboldspiller gennem tiderne.

Var det en medfødt gave – et talent – eller systematisk arbejde med gode atletiske forudsætninger, der gjorde ham bedst?

Programmet er udviklet af professor Marie Louise Bech Nosch, der desuden er nyvalgt præsident for Videnskaberne Selskab, og professor Jens Hjorth.

Men over for Forskerforum betoner Jens Hjorth udviklingsaspektet frem for talentelementet.

“Det, vi gør i vores program, er at udvikle folk og ikke sige på forhånd, hvad der er talent eller ikke er. Men det er klart, at vi har en udvalgsproces, som der jo altid vil være. Vi har gjort meget ud af, hvad der skal til, for at man kan blive optaget på programmet. Du skal for eksempel have en track record i forhold til publicering af forskning. Det er ikke et spørgsmål om antal, men at du har vist, at du kan slå igennem og blive publiceret. En anden ting, vi lægger vægt på, er, at folk udtrykker

et ønske om at udvikle sig. Det er ikke et spørgsmål om, hvor god du er, men hvor stor vilje du har til at gå fra A til B”, siger Jens Hjorth.

Kreativitet gennem frihed

Han ser viljen til udvikling som helt afgørende for, hvor langt man kan nå som forsker. Og derfor er han også tilbageholdende med at lægge for meget vægt på talent.

“Som vores nuværende landstræner i fodbold har sagt: Hvis man laver tidlig talentspotting, får man et hold, hvor de fleste er født i januar – et hold af de drenge, der på tidspunktet er længst fremme i deres fysiske udvikling. Når man taler om talent, har man ofte fokus på nogle kompetencer, man har brug for nu og her. Det, jeg selv synes

er interessant, er: Hvem vil være gode forskere – ikke i dag, men om 30 år?”

Selve programmet forsøger at udvikle på tværfaglig inspiration og kreativ tænkning. Og en af de ting, Jens Hjorth lægger vægt på, er, at man som forsker slipper sig løs, også i forhold til at være produktiv.

“Nogle får gode ideer af at gå en tur. Nogle vil få det af at tale med folk uden for deres arbejdsfelt, at udveksle med industrien, skrive en klumme. Det kan være ting, som ikke bliver set som produktive på den korte bane, men på den lange bane kan det give stort payoff”.

Det lyder som et forløb, alle forskere – talenter eller ej – kunne have glæde af?

“Det er jeg enig i, og det er egentlig også vores ambition. Hvis det bliver en succes, har vi et eksempel til efterfølgelse”. ■

Fatima AlZahra'a Alatraktchi har fået udgivet adskillige skønlitterære romaner, men hun har aldrig drømt om andet end at være naturvidenskabelig forsker.

Talent

for at turde

Multitalentet Fatima AlZahra'a Alatraktchi kede sig i folkeskolen, og så fandt hun selv på ting, der var spændende. Nu finder hun nye veje inden for mikrobiologien.

På Fatima AlZahra'a Alatraktchis computerdrev ligger adskillige forskningsartikler, som blot mangler nogle få formaliteter for at kunne blive sendt til forlagene. Men hun gider ikke. For forsøgene er overstået, resultaterne er i hus, og det spændende er overstået.

“Når jeg begynder at kede mig, så lukker jeg helt ned. Det er næsten grotesk. Og fordi jeg kender svarene på mine forsknings spørgsmål, så gider jeg næsten ikke færdiggøre artiklerne”, fortæller hun.

Derfor har hun udviklet små belønningsteknikker for sig selv, så hun alligevel får det kedelige arbejde gjort.

At man fuldstændig mister

arbejdsmoralen, når man begynder at kede sig, er på ingen måde hensigtsmæssig i forskningsfaget, erkender Fatima AlZahra'a Alatraktchi. Men omvendt har den 31-årige adjunkt haft anseelig forskningsmæssig succes med at følge sin fornemmelse for, hvad der er kedeligt, og hvad der er spændende. Først og fremmest fordi det har ledt hende ud på forskningsmæssigt ukendte stier.

Tænker, før hun læser

I efteråret 2018 blev hendes ph.d.-projekt ved DTU Bioengineering kåret til årets bedste på DTU. Hun havde udviklet en “revolutionerende” metode til at detektere sygdomsfremkaldende

bakterier i kroppen ved hjælp af en nanocensor. Ved overrækkelsen kaldte dekan Philip Binning hende for “et sjældent talent” og fremhævede hendes evne til at tænke tværfagligt, hendes høje ambitioner og hårde arbejde.

Selv peger hun på, at hun i stedet for med sit projekt at byde ind på en enkelt del af udviklingsprocessen kastede sig over det hele – fra ide til forskning og anvendelse i et klinisk studie. Og så havde hun modet til at forlade de veje, andre tidligere har gået, for at løse forskningsproblemet.

“Jeg er jo ikke den første, der laver det her. Men hvis man læser litteraturen, kan man se, at alle er gået i én retning. Jeg lod, som om der ikke fandtes noget

forskning overhovedet, og gik i en anden retning, og det tror jeg gjorde, at vi resultatmæssigt lykkedes”.

Og det med at lade forskningslitteraturen ligge i første omgang er faktisk blevet et princip.

“I forskning foretager man typisk nogle eksperimenter, som andre går videre med. Problemet er, at alle så kigger på samme problemstilling ud fra samme vinkel. Men måske kigger man et sted, der aldrig kommer til at fungere. Jeg prøver ikke at læse litteraturen for ikke at låse mig fast. Så går jeg i gang med at brainstorme, og først senere læser jeg op, så jeg ikke skal genopfinde noget, hvis det findes i forvejen”.

Tør vove pelsen

Da KU-rector Henrik Wegener i slutningen af 2018 præsenterede et nyt program for 24 udvalgte talenter, talte han om, hvordan der er “brug for talentfulde forskere, der tør vove pelsen”.

Men hvem tør vove pelsen, når man står med et ph.d.-projekt, som er den ene chance, man får for at vise sig frem som forsker?

“Jeg tror, det har noget at gøre med personlighed. Du tager altid din person med i din forskningsmetode. Jeg har altid gået de “andre veje”. For eksempel hvis jeg kedede mig i skolen, så prøvede jeg at åbne en helt anden verden for mig selv et andet sted. Det er den tilgang, jeg har prøvet at tage med mig efter ph.d.en”, siger Fatima AlZahra’a Alatraktchi.

Da hun i sin tid startede i folkeskolen, læste hun hele danskbogen, samme dag hun fik den udleveret. Og så havde hun stort set ikke noget at lave i timerne de næste måneder. Til gengæld var hun litterær storforbruger, når hun kom hjem.

“Jeg læste alt, hvad jeg kunne få fat i – skønlitteratur og fagbøger. Jeg startede med populærvidenskabelige bøger og gik så mere i dybden, alt efter hvad jeg kunne få fat i og forstå. Jeg tror, jeg begyndte at læse de store værker – både i historie og biologi – allerede i mine tidlige teenageår”.

Skønlitterær forfatter

I den periode begyndte hun også selv at skrive. Som 14-årig skrev hun sin første roman, som fire år efter udkom på Politikens Forlag med titlen “Da 3.

verdenskrig brød ud”. Siden har hun skrevet yderligere tre romaner. Men at være forfatter som erhverv har aldrig trukket i hende.

“Nej. Jeg har altid vidst, jeg skulle arbejde med naturvidenskab. Det var egentlig ud fra en praktisk overvejelse: Jeg kunne godt sidde hjemme og skrive en bog, men jeg ville ikke kunne blive dygtig nok naturvidenskabeligt, hvis det bare var en hobby, for det kræver et laboratorium og ressourcer på et helt andet niveau. Det var jeg meget bevidst om allerede i folkeskolen”.

Fatima AlZahra’a Alatraktchi kom siden på teknisk gymnasium og efterfølgende DTU, som hun valgte, fordi hun gerne ville se sin forskning føre til noget konkret, som man kan bruge.

“DTU er mere praksisorienteret, og det er jeg også mere til. Det skal ikke være abstrakt, det skal kunne anvendes til noget. Derfor blev det DTU”.

Og herefter lod hun sig primært styre af sin “kedsomhedsalarm”.

Bakterier kunne sladre

“Jeg gik åbent ind til studiet og fandt ud af, hvornår jeg kedede mig og ikke. Og så gik jeg bare i den retning, jeg syntes var spændende. Termodynamik kedede mig – jeg kunne ikke se, hvordan jeg skulle bruge det til noget. Men kvantefysik var spændende, fordi det var meget ikkeintuitivt. På et tidspunkt var der en lektor, der nævnte for mig, at bakterier kunne tale sammen. Og det fik mig til at tænke: Hvorfor kan man ikke bruge de her kommunikationssignaler til noget diagnostik på et tidligt stadium?”

Det spørgsmål var kimen til ph.d.-projektet, hvor hun ved hjælp af nanoteknologien skabte sensorer, der på baggrund af bakteriernes kommunikation kan forudsige, om der er bakterielle infektioner på vej. En TEDx Talk, Fatima AlZahra’a Alatraktchi lavede om sine forskningsresultater, er siden blevet set tæt på 2 millioner gange. Hun har været på erhvervsmagasinet Forbes’ liste over de 30 mest indflydelsesrige personer under 30 år i Europa, og i øvrigt fik hun også i 2017 en af Lundbeckfondens forskningstalentpriser.

Kreativitet ... og realitet

Når hun selv skal definere sit talent, peger hun som det første på kreativiteten, men ...

GENSIDIG HEADHUNTING

Susanne Sørensen, dekan for Institut for Naturvidenskab og Miljø på RUC, fik i 2019 tilknyttet Fatima AlZahra’a Alatraktchi i en ansættelse, som man kan betegne som en “gensidig headhunting”.

“Fatima fandt os selv. Hun havde nogle samarbejdspartnere, og vi fik en snak om, hvordan hun passer ind på instituttet. Så hun har fået et kort adjunktur, hvor hun får lidt ro til at forberede sig på sin videre akademiske karriere”, fortæller hun.

Hun lægger ikke skjul på, at Fatima AlZahra’a Alatraktchi er et talent, som instituttet er indstillet på at arbejde aktivt for at fastholde.

“Fatima har et særligt talent for at se muligheder på tværs af fagområder. Hun kommer meget ud over rampen, fordi hun er i nybrudsområder, hvor hun kombinerer nanoteknologi med mikrobiologi”, siger Susanne Sørensen.

Og så nævner hun også de kommunikative evner som en del af forskningstalentet.

“Når man er i nybrudsfelter, er det vigtigt, at man kan formidle og tale med folk, der kan noget andet end en selv. Og det er også en del af hendes talent”.

“Kreativitet uden realitetssans er ligegyldigt. Jeg kan godt finde ud af at omdanne noget kreativt til noget håndgribeligt. Og kreativitet uden at være fagligt stærk – det er også ligegyldigt. For så er det lidt som et barn, der vil bygge et tårn til månen uden ide om hvordan”, siger hun.

Og selv om der tales meget om kreativitet og innovation, er det ikke nødvendigvis det, der i realiteten fremmes af forskningens karriere- og belønningsstrukturer.

“Der er nogle af de her videnskabelige metrikker, der overhovedet ikke giver mening – sådan noget som H-indekset. Du kan være medforfatter på en masse artikler, selv om du reelt ikke har bidraget med noget kreativt. Og på den måde kan man få lige så meget merit som en, der er førsteforfatter og har lavet noget innovativt. Så du kan sagtens komme frem i livet som forsker uden at være kreativ. Men du kommer ikke til at opfinde det helt store”.

Fatima AlZahra’a Alatraktchi slår dog fast, at hun selv oplever, hun har fået – og taget sig – lov til at lave de ting, hun brænder for. ■

Natascha måler skolebørns bevægelser

Folkeskolereformens målsætninger om mere bevægelse i skolen bliver gennemgået med tættekam i Natascha Holbæk Pedersens ph.d.-projekt, der blandt andet har indebåret at sætte bevægelsesmålere på 2.672 skolebørn.

Mere bevægelse og fysisk aktivitet blandt skolebørn. Det var en af flere målsætninger i den reform af folkeskolen, der blev indført for seks år siden.

Reformen har løbende fået meget kritik, og i 2020 kunne forskningsinstituttet VIVE konstatere i en rapport, at det faglige niveau ikke er blevet løftet som følge af reformen, selv om timetallet er blevet sat op.

Og hvad så med den øgede bevægelse? Også her hører man jævnligt klager fra forældre, der ikke oplever, at den øgede motion er blevet implementeret. Men om børnene bevæger sig mere eller mindre, er der reelt ingen, der ved.

Men snart har Natascha Holbæk Pedersen svaret.

Hendes ph.d.-projekt er en del af projektet FASER (Fysisk Aktivitet i Skolen Efter Reformen) på Institut for Idræt og Biomekanik, SDU, der har som formål at undersøge folkeskolereformens indflydelse på børns fysiske aktivitet og sundhed. Og det sker med stor grundighed – hver eneste skridt, som skolebørnene tager, bliver talt med.

Metoden er at bruge accelerometre – små apparater, der er i stand til at registrere bevægelse.

“Det er sådan et lille firkantet instrument på et par centimeter, som vi sætter fast med nogle elastikbælter – et om hoften, et om låret – og det har skolebørnene på i en uge”, fortæller Natascha Holbæk Pedersen.

Bevægelsesmåling på sekundet

Projektet tager udgangspunkt i nogle

tidligere målinger, der blev foretaget af bevægelsesomfanget på en række udvalgte skoler før reformen. Og det gør, at hun vil kunne foretage en direkte sammenligning.

“Der findes undersøgelser, der viser, at fysisk inaktivitet generelt er blevet et kæmpe problem. Problemet er bare, at de målinger baserer sig på spørgeskemaer, hvor man spørger folk, hvor meget de har bevæget sig. Det giver et element af subjektivitet, der gør, at målingerne ikke er lige så valide. Men det, vi gør, er at foretage objektive målinger af fysisk aktivitet og sammenligne dem over tid, og det er faktisk noget unikt ved projektet”, siger hun.

Et unikt projekt – og særdeles arbejdskrævende. 2.672 børn sagde ja til at deltage, og hver og en skulle instrueres i, hvordan de tog deres accelerometre rigtigt på.

“Jeg har brugt rigtig meget tid på at samle data ind. Man skal aktivt ud og placere målerne, informere børnene grundigt, informere deres forældre. Så jeg og min ph.d.-kollega samt vores studentermedhjælpere brugte lidt over et år på dataindsamlingen”, fortæller Natascha Holbæk Pedersen.

Helstøbt forskningsproces

Da testpersonerne var børn, blev der lagt ekstra vægt på en god formidling af projektet, når de kom ud på skolerne.

“Forskning er jo kompliceret, og det har krævet en del at forklare dem, hvorfor vi bad dem gøre det her, og hvorfor det var vigtigt, at de gjorde, nøjagtig

VIS DIT PH.D.-PROJEKT

- **Hvem:** Natascha Holbæk Pedersen, cand.scient. i idræt og sundhed.
- **Hvad:** Effektevaluering af national skolebaseret indsats for fysisk aktivitet.
- **Hvor:** SDU, Institut for Idræt og Biomekanik.
- **Hvorfor:** Folkeskolereformen har en målsætning om, at undervisningstimerne skal indeholde 45 minutters daglig bevægelse. Projektet undersøger, om reformen reelt har ført til mere bevægelse blandt skolebørn, og om målsætningen er opnået.

som vi bad om. Det skulle tages helt ned i børnehøjde. Så vi havde udarbejdet meget grundige testprotokoller, så vi var sikre på, at vi gav information på en spiselig måde”, siger hun.

Et år med at uddele og indsamle små digitale dimser med elastikbånd. Det lyder næsten som samlebåndsarbejde. Men Natascha Holbæk Pedersen er mindst lige så glad for den del af forskningsforløbet.

“Jeg ser det som en fordel ved ph.d.-studiet, at man får lov til at arbejde med alle faser af forskningen. Der har været en planlægningsfase, en fase med rekruttering af skoler og formidling af projektet og så indsamling af data. Og nu er jeg i den fase, hvor jeg skal oparbejde data, føre statistik og skrive artikler. Den alsidighed, der er over forløbet, synes jeg er rigtig spændende”.

Hun ville gerne kunne løfte sløret for svaret på det store spørgsmål om folkeskolereformens succes i forhold til fysisk aktivitet, men hun står først nu på tærsklen til at skulle sammenligne tallene med de ældre undersøgelser.

Halvdelen bevæger sig for lidt

Resultaterne af de nye målinger har dog allerede været delvist offentliggjort i en rapport, der udkom i efteråret 2020. Her kan man blandt andet læse, at kun godt halvdelen – 52 procent – af folkeskoleeleverne i løbet af skoledagens

lektioner har det minimum af 45 minutters bevægelse, som var målsætningen i folkeskolereformen. Man kan også læse, at elever i løbet af en 45 minutter lang idrætslektion i gennemsnit bruger 15,9 minutter på bevægelse, heraf 8 minutter med moderat eller høj intensitet.

De overordnede gennemsnit dækker dog over ret store forskelle på klassetrinene, siger Natascha Holbæk Pedersen.

“Hvis du har en 5. klasse, så bevæger de sig væsentligt mere end udskolingsklasser, og i det hele taget er det klare mønster, at indskolings elever bevæger sig mest, og så falder det, jo ældre de bliver”.

De fleste – særligt forældre til skolebørn – har en holdning til folkeskolereformen. Og det at kunne bidrage med konkret viden til et aktuelt politisk indsatsområde giver en ekstra motivation til det store dataarbejde.

“For mig er det et meget relevant og aktuelt emne. Så det er vigtigt, det vi laver. Fysisk inaktivitet er en rigtig stor samfundsbyrde over hele verden. Derfor er det superrelevant at komme med forskning, der viser, om det faktisk hjælper, når man gør noget politisk for at øge børns fysiske aktivitet og bruger skolen til det. Hvis det rent faktisk har en effekt, vil det også være relevant viden for andre lande”. ■

Ved hjælp af små accelerometre på skolebørn undersøger Natascha Holbæk Pedersen, om de får bevægelse nok i skoletiden.

TO BARSLER UNDER PH.D.-PROJEKT

I disse coronatider oplever mange at blive forsinkede med forskningsprojekterne. Natascha Holbæk Pedersen kan også tale med om forsinkelse, men det er af mere lykkelige årsager. Hun er blevet mor ikke bare en, men to gange i løbet af ph.d.-ansættelsen. Hun står netop foran sin anden barselsorlov, og projektet kan således først blive færdiggjort om godt et års tid.

“Jeg har aldrig oplevet sure miner eller lignende på grund af mine barsler – kun opbakning. Men helt personligt gad jeg da godt, at der var gået lidt kortere tid, fra jeg indsamlede data, og til mine artikler kommer ud, så de var lidt mere relevante”, siger hun.

Barselsorlov nævnes ofte som en af de strukturelle faktorer, der skaber kønsskævhed på forskningsområdet. De ekstra måneder, kvinder bruger på barsel, kan være nok til at forsinke dem i karriereudviklingen og gøre dem mindre attraktive på forskerjobmarkedet.

Natascha Holbæk Pedersen har ikke ladet familieplanlægningen styre af hensyn til karrieren. Men hun har på sin vis været glad for at kunne tage sine barsler under relativt ordnede forhold på universitetet.

“Jeg tror da, sådan noget med barsel er tanker, alle kvinder gør sig. På universitetet er der så mange ansatte, og de er vant til at håndtere det – vi har stort set alle sammen børn i min afdeling. Men i mindre virksomheder kan det være sårbart at ansætte kvinder, der skal på barsel. Så fremadrettet er det måske meget godt, hvis man har fået de børn, man skal have”.

Et fravalg har hun dog måttet gøre – at flytte til udlandet i en periode for at få “miljøskifte”.

“Det er ikke et krav, men der ligger en klar opfordring til, at vi gør det. Jeg havde også en dialog om at skulle til Norge i 3-4 måneder, men jeg kunne simpelthen ikke passe det ind med to barsler og en kæreste, der lige er blevet færdig som læge og skal i gang med sit job”.

Som nævnt forventer hun at aflevere ph.d.-afhandlingen i efteråret 2022. Efter det vil hun gerne fortsætte i forskningen – men ikke for enhver pris.

“Jeg er rigtig glad for måden at arbejde på – den strukturerede tilgang, muligheden for fordybelse. Men der er også ting, der ikke virker så attraktivt. De første år er det tit midlertidige stillinger, og man skal være god til at hente penge hjem til sine projekter. Det er jo ikke givet, at jeg er god til det, men jeg håber det”, siger Natascha Holbæk Pedersen, der også sagtens kan se sig selv arbejde med folkesundhed i andre sammenhænge.

Der har været et lille jubilæum i den interplanetariske udenrigstjeneste. Vor udsendte maskine på Mars kunne forleden fejre 3.000 Mars-dage – eller sole, som det hedder i den sektor – i tjeneste.

Det er NASA's rover Curiosity, der 6. august 2012 landede på planeten efter en ni måneder lang rejse og siden har arbejdet med stor flid og omhu for de jordiske interesser.

Nu er det så som så med de diplomatiske opgaver på den golve planet, men Curiosity kan heldigvis en masse andet. Den er en dygtig fotograf, og så er den lidt af en tusindkunstner udi forskningen. Ja, der er nærmest tale om et helt geologisk laboratorium på seks hjul.

De mange instrumenter, roveren medbringer, bruges især til at analysere Mars' overflade. Til at foretage en slags indledende undersøgelse har den i sin mast et såkaldt Chemistry and Camera Complex (ChemCam), der sender en laserstråle ned på objektet og herefter foretager en spektroskopisk analyse af den damp, laseren skaber.

Vil man mere i dybden, sidder der på roverens lange arm en række værktøjer, blandt andet et bor, som den borer ned i klipper for at opsamle pulver til brug for analyserne, og et graveredskab til jordprøver. Prøverne bringes til The Chemical and Mineralogy Instrument (CheMin), der befinder sig i selve roveren, hvor de analyseres for mineralindhold ved hjælp af røntgen, eller til Sample Analysis at Mars Instrument Suite (SAM), som er roverens største analyseapparat og indeholder både et massespektrometer, en gaskromatograf og et laserspektrometer.

Energien til Curiositys daglige arbejde kommer fra en klump plutonium på små 5 kg. På grund af radioaktiviteten udvikler plutoniummet en konstant varme, og den varme omdannes til elektricitet af en termoelektrisk radioisotopgenerator (RTG). Effekten vil aftage, efterhånden som strålingen aftager, men efter 14 år vil generatoren stadig have en effekt på 100 watt.

Curiosity forventes således at have en del gode år i sig endnu, og nu kan den sågar se frem til at få selskab af ikke bare en, men yderligere to robotkøretøjer. Nasa-roveren Perseverance forventes at lande den 18. februar i år i Jezero-krateret. Perseverance ligner grundlæggende Curiosity og vil foretage mange af de samme slags undersøgelser. Mest interessant er måske den lille følgesvend Ingenuity – en helikopterdrone på 1,8 kg drevet af solceller, som skal bruges til at spejde efter de bedste køreruter.

Og dertil kommer en kinesisk kollega. Det er Tianwen-1-missionen, der forlod Jorden i juli 2020, og som forventes at landsætte et køretøj i maj i år. I modsætning til de amerikanske rovere vil Tianwen-1 blive drevet af solceller. Blandt de videnskabelige instrumenter, Tianwen-1 medfører, kan nævnes en georadar (GPR), der kan generere billeder af undergrunden så dybt som 100 meter under overfladen.

“Is there life on Mars?” sang David Bowie i 1971. Det kan godt være, svaret stadig er nej. Men der begynder at være livlig aktivitet derude. ■

Curiosity i sit vante element på Mars' overflade. Billedet er en selfie, men sammenstykket af mange fotos, hvorfor det ser ud, som om kameraet svæver frit i luften.

VOR UDSENDTE MASKINE PÅ MARS

Det rullende geologiske laboratorium Curiosity kan fejre jubilæum på sin arbejdsplads. Og nu får den sågar gæster.

Carlsbergfondets magtfulde formand gik i en mail til Aarhus Universitets ledelse hårdt til angreb på tre professorer, der havde fundet en afgørende fejl i en videnskabelig artikel skrevet af deres kolleger med støtte fra fondet. Dekanen svarede, at kritikerne skulle have deres mund tapet til med gaffa. Dybt alvorligt, siger fællestillidsrepræsentant.

Kritiske forskere blev kaldt for "redeskidere" og "bavianer, der burde have et gok i nødden"

I kølvandet på oksekødssagen, hvor Aarhus Universitet (AU) lod landbrugslobbyen redigere i et stykke betalt forskning, er alle forskere blevet sendt på et obligatorisk kursus i forskningsfrihed og -integritet. Noget tyder på, at universitetets ledelse ikke selv har deltaget i kurset.

Dekan Kristian Pedersen fra det naturvidenskabelige fakultet på AU har om sine ansatte forskere skrevet i en mail, at "Jeg er tæt på at tape fleres mund til med gaffatape og binde deres hænder på ryggen, til de har tænkt sig om!"

Det skete i et svar til Flemming Besenbacher, formanden for Carlsbergfondet, der forinden havde kaldt tre AU-forskere for "redeskidere" og "bavianer, der burde have et gok i nødden og få at vide, at nok er nok".

Det skriver Berlingske Tidende, der har fået adgang til mailkorrespondancen.

Baggrunden skal findes i den kritik, som tre forskere fra AU sidste år rettede mod en videnskabelig artikel om kunstig intelligens skrevet af blandt andre to AU-kolleger. Artiklen, der er skrevet med støtte fra Carlsbergfondet, konkluderer bl.a., at mennesker er bedre end den kunstige

intelligens til at løse en opgave i et computerspil. Den belgiske fysiker Dries Sels sagde ligeud, at den opsigtsvækkende konklusion var forkert, hvilket fik en række forskere på AU til at bede deres kolleger om at undersøge sagen. Det kom efterfølgende frem, at en grundlæggende fejl i forskernes kode – et minus i kodens linje 42 – førte til algoritmens ringe præstation i eksperimentet. Derfor blev artiklen trukket tilbage.

Det var de kritiske spørgsmål til eksperimentet, der fik Flemming Besenbacher op i det røde felt i mails sendt til både dekanen og AU's rektor. "Jeg har ingen respekt for deres illoyale optræden", skrev Besenbacher om kritikerne. De har "for altid fået et minus i min karakterbog", fortsatte han ifølge Berlingske.

Sektorformand for DM Viden: "Helt uden for skiven"

Indholdet af de mails, som Berlingske har lagt frem, er "dybt alvorligt", siger Olav W. Bertelsen, fællestillidsrepræsentant for det videnskabelige personale på AU og sektorformand for DM Viden.

"Jeg er forfærdet over, at Danmarks måske mest magtfulde mand inden for forskningsfinansiering bruger den slags begreber om nogle af mine kolleger. Tilmed kolleger, der gør det, de skal", siger han til DM Akademikerbladet.

Også dekan Kristian Pedersens sprogbrug er bekymrende.

"Det er helt uden for skiven at ønske at give forskere på fakultetet tape for munden. En dekan skal gøre det modsatte, nemlig rose de forskere, der deltager i den kritiske debat, der er helt vital for vores kvalitetssikring. Kristian

Pedersen har sendt en meddelelse ud, hvori han beklager internt, og det er en god start", siger Olav W. Bertelsen.

Han har taget initiativ til, at sagen diskuteres i samarbejdsudvalget for at give ledelsen en mulighed for at forklare, hvordan den forholder sig, og hvad man gør herfra.

Olav W. Bertelsen håber, at universitetets ledelse vil lære af hændelsen og forbedre rammerne for den faglige debat.

Besenbacher og Pedersen undskylder

Kristian Pedersen har allerede undskyldt for sine formuleringer i en meddelelse på AU's website.

"Jeg har forklaret til Berlingske og til de implicerede i sagen, at min formulering ikke var rettet mod nogen særlig part, men alene skal forstås som et udtryk for min personlige frustration over en længerevarende anspændt dialog mellem forskere på fakultetet – en dialog, der var fastfrosset og ikke førte til forståelse mellem parterne. Det gør på ingen måde mit ordvalg acceptabelt, og jeg beklager dybt og fortryder at have skrevet sådan", skriver han.

Flemming Besenbacher har beklaget tonen, men holder fast i, at forskerne efter hans mening har opført sig ukollegialt, skriver Berlingske.

"Mine e-mails udtrykker min dybe indignation over måden, Mølmer og Sherson (de to kritiserede forskere, red.) er blevet behandlet på. Det afspejles i mit ordvalg og tonen, som jeg i dag skal beklage. Jeg lod følelserne løbe af med mig i en privat korrespondance. Det burde ikke være sket", siger han til avisen. ■

Kristian Pedersen, til venstre, ville tape de kritiske forskeres mund til med gaffa og bagbinde dem, og Flemming Besenbacher kaldte dem nogle bavianer, der burde have et gok i nødden.

Universiteterne smøler med forfremmelsesprogrammer

Den 1. januar 2020 fik universiteterne mulighed for at indføre forfremmelsesprogrammer for lektorer. Målet er at skabe bedre, klarere og kortere karriereveje, men mere end et år senere har ikke et eneste universitet udformet et program. DM opfordrer til en hurtig afklaring.

Mere end et år har universiteterne haft til at indføre forfremmelsesprogrammer for lektorer, men de ansatte venter fortsat utålmodigt på at få afklaret, hvordan de kvalificerer sig til programmet, der sikrer, at de efter maksimalt otte år vil blive forfremmet til professor, hvis de bedømmes fagligt kvalificerede.

Det var ellers målet med den nye "Bekendtgørelse om stillingsstruktur for videnskabeligt personale ved universiteter", der trådte i kraft ved årsskiftet 2019/20, at forskerne skal have bedre karriereveje, og færre skal ansættes i usikre, tidsbegrænsede stillinger.

Netop derfor blev den tidsbegrænsede stilling som professor MSO samtidig nedlagt, da stillingen i realiteten fungerede som en slags "professorat på prøve", der blot forlængede den i forvejen lange karrierevej yderligere.

DM-formand Camilla Gregersen siger, at vores hovedorganisation Akademikerne og DM bakkede op om ændringen, fordi der er brug for klarere karriereveje. DM havde en klar forventning om, at der ville komme flere ordinære tidsbegrænsede professorater som erstatning for MSO'en, når den forsvandt.

Men situationen set fra DM's side af bordet er, at MSO'en er blevet nedlagt,

mens de nye forfremmelsesprogrammer ikke er indført, og det blaffer lidt i vinden, om der kommer flere professorater, så i realiteten er karrierevejene blevet ringere.

"Det er uholdbart, hvis de, der ikke nåede at blive MSO på grund af reformen, går i glemmebogen. Jeg regner naturligvis med, at universiteterne tager hånd om dette, så de forskere enten professorbedømmes eller kommer med under forfremmelsesprogrammet. Vi opfordrer alle universiteter til at få det afklaret og få forfremmelsesprogrammerne løbet i gang, så der bliver skabt klarhed om karrierevejene. De bør prioriteres meget højt til trods for coronaen", siger Camilla Gregersen.

Hun præciserer, at DM har en forventning om, at der oprettes flere professorstillinger på universiteterne efter ændringen af stillingsstrukturen, hvilket hun også har gjort klart på et møde i Uddannelses- og Forskningsstyrelsen.

Netop gået i gang

Forskerforum har spurgt de otte danske universiteter, om de har planer om at indføre et professorforfremmelsesprogram, hvor langt de i så fald er i processen, nu hvor der er gået mere end et år, og hvor længe lektorerne fortsat skal vente.

1 universitet oplyser, at man slet ikke har planer om at tilbyde programmet, 1 er ikke gået i gang endnu, 2 er netop startet med processen, 1 universitet er forsinket pga. corona, og 3 er tæt på at kunne præsentere deres nye retningslinjer i forbindelse med ændringerne i stillingsstrukturen.

På ITU er de slet ikke gået i gang med den del af implementeringen af den nye stillingsstruktur, oplyser prorektor Jens Chr. Godskesen.

De har indtil videre alene besluttet at påbegynde implementeringen af tenure track fra adjunkt til lektor i 2021, mens et forfremmelsesprogram fra lektor til professor p.t. ikke er i pipeline.

På SDU oplyser universitetsdirektør Thomas Buchvald Vind, at den nye stillingsstruktur har været drøftet i en arbejdsgruppe under hovedsamarbejdsudvalget. Det er arbejdsgruppens klare anbefaling, at SDU skal åbne op for det nye forfremmelsesprogram som et middel til at rekruttere/fastholde særlige talenter.

"Det er dog samtidig gruppens vurdering, som hovedsamarbejdsudvalget har tilsluttet sig, at det er nødvendigt, at der igangsættes et særligt arbejde med at få beskrevet et forslag til SDU-forfremmelsesprogram, da der er en række forhold, der kræver nøje udmøntning. Dette arbejde igangsættes primo 2021", skriver Thomas Buchvald Vind.

Søren Hvidkjær, forskningsdekan på CBS, bekræfter, at CBS ønsker at gøre brug af muligheden for at indføre et forfremmelsesprogram fra lektor til professor, og at de forventer at kunne implementere det i 2021.

"Status er, at jeg leder en arbejdsgruppe med deltagelse af bl.a.

tillidsrepræsentant og medlemmer af akademisk råd. Da arbejdsgruppen endnu ikke har færdiggjort sit udkast til politikken, kan jeg på nuværende tidspunkt ikke gå i detaljer omkring implementeringen af programmet”, skriver han.

Søren Hvidkjær tilføjer, at kriterierne til forfremmelsesprogrammet vil tage udgangspunkt i REEAD-modellens kriterier. REEAD står for Research, Education, External funding, Academic citizenship og Dissemination. CBS har i øvrigt i flere år gjort brug af tenure track-programmet fra adjunkt til lektor.

Intet professorforfremmelsesprogram på DTU

På DTU har de valgt ikke at implementere et professorforfremmelsesprogram, fortæller Rasmus Larsen, universitetets prorektor.

Det skyldes en særlig konstruktion på DTU, hvor lektorer bliver ansat af institutdirektøren og professorerne af rektor. En institutdirektør kan altså ikke ved ansættelsen garantere, at rektor også vil forfremme ham eller hende til professor, og det er en forudsætning for at indføre et professorforfremmelsesprogram.

“Det er et rigtig godt princip, som vi ikke vil opgive, da det giver en god forankring, og fordi professorerne er meget

vigtige for DTU. Det er en stor strategisk beslutning at opslå et professorat, så den træffer rektor i samråd med den relevante institutdirektør”, siger Rasmus Larsen.

Han frygter ikke, at det dermed bliver mindre attraktivt at blive lektor på DTU end på universiteter med et forfremmelsesprogram.

Ifølge Rasmus Larsen indførte DTU ved årsskiftet programmet DTU tenure track, der betyder, at alle nyansatte adjunkter er garanteret en lektor- eller seniorforskerstilling.

“Vi har et ønske om at begrænse antallet af tidsbegrænsede stillinger, så vores ansatte kan se deres karriere i et længere perspektiv. Vi informerer om, at tenure i Danmark ikke har samme

jobsikkerhed som i udlandet, men vi vil gerne signalere, at det er et forløb med varig beskæftigelse i enden”, siger han.

Forventer ikke færre professorer

Peter Kjær, prorektor på RUC, oplyser, at de her forventer at sende første udkast til et forfremmelsesprogram i høring i løbet af januar, så de forhåbentlig kan have et endeligt resultat klar i februar.

Han siger, at de først er gået i gang med at udforme et karriereprogram fra lektor til professor, og at de derefter vil starte arbejdet med at formulere et program fra adjunkt til lektor.

I forhold til andelen af lektorer, der forventes at få ret til professorforfremmelse, siger han, at der vil komme en form for begrænsning.

“Diskussionen starter først rigtigt, når vi har rammerne klar, men vi ser det som en måde at fastholde talenter og til at rekruttere eksternt - særligt internationalt. Det er dog ikke tanken, at alle skal inkluderes”, siger Peter Kjær.

Han tilføjer, at det først om nogle år vil være muligt at vurdere, om ændringerne i ansættelsesbekendtgørelsen og nedlæggelsen af MSO-titlen vil medføre flere eller færre professorer.

“Der er et hul lige nu, da vi er stoppet med at ansætte MSO’er, men jeg forventer ikke, at det samlet vil ende med færre professorer. Det tager tid at køre det nye forfremmelsesprogram ind, men der er en langsom bevægelse mod bedre professordækning”, siger Peter Kjær.

KU og AAU næsten i mål, AU forsinket

På KU har en tværfakultær arbejdsgruppe bestående af både prodekaner, institutledere og VIP arbejdet på en model, der har været i høring rundt på universitetet i 2020, oplyser Thomas Molin, vicedirektør for Fælles HR på KU.

Der arbejdes nu videre med planen med henblik på udrulning, når alle input

er afdækket og drøftet, tilføjer han.

KU indførte allerede i 2014 et tenure track-program på adjunktniveau, der indeholder et kompetenceudviklingsforløb med henblik på overgang til fastansættelse som lektor uden opslag efter en periode på op til 6 år. De første 8 tenure track-adjunkter blev ansat i 2015, og i 2019 var tallet steget til 79.

Hovedformålet er at skabe de bedste mulige rammer for tiltrækning, udvikling og fastholdelse af såvel danske som internationale forskere i særklasse.

AAU oplyser, at de har planer om at anvende muligheden for såvel at ansætte adjunkter i et tenure track-forløb som at indplacere lektorer på et forfremmelsesprogram til professor.

De lægger i øjeblikket sidste hånd på fælles retningslinjer, der angiver en ramme for de to forløb.

Der vil gælde nogle overordnede kriterier på begge forløb, og herudover kommer der særlige fakultets- og/eller institutspecifikke og fagspecifikke kriterier.

Blandt kriterierne er, at lektoren skal være et forsknings- og undervisningstalent, er blandt de bedste inden for sit område og skal have potentiale til at nå højeste internationale niveau inden for sit faglige felt. Kandidaterne skal også have en banebrydende og original forskningsidé, kunne dokumentere ekstraordinært gode resultater inden for forskning og undervisning og kunne dokumentere evnen til at skaffe ekstern finansiering til forskning.

AU’s kommunikationsafdeling oplyser, at implementeringen er blevet noget forsinket på grund af corona, så der er ikke noget udkomme endnu.

Men intet tyder på et fald i antallet af professorer og nyansættelser som følge af den nye stillingsstruktur i Aarhus. I 2018 var der således 518 professorer på AU inklusive MSO-professorer, i 2019 var det steget til 547, og i 2020, hvor der blev lukket for nye MSO-ansættelser, var der i alt 577 professorer.

Også hvad angår nyansættelser er tallet stabilt. Der blev ansat 82 nye professorer i 2019 og 80 i 2020.

“Tilbagemeldingen fra fakulteterne er, at den korte tidshorisont gør det svært at konkludere noget endegyldigt, men at de ikke oplever, at der er færre professoransættelser som følge af den ændrede stillingsstruktur og

“Det er uholdbart, hvis de, der ikke nåede at blive MSO på grund af reformen, går i glemmebogen.

Camilla Gregersen, formand DM

udfasningen af professor MSO. De bemærker samtidig, at antallet af professorater har mere at gøre med bevillinger, budgetter og strategiske satsninger”, skriver AU’s kommunikationsafdeling.

Følger situationen

Forskerforum har bl.a. spurgt Uddannelses- og Forskningsstyrelsen, om man forventer flere eller færre professorer som følge af indførelsen af den nye stillingsstruktur, og hvad styrelsen vil gøre, hvis antallet falder.

Ingen vil udtale sig til citat, men styrelsens presseansvarlige skriver i et svar per e-mail, at i takt med at professor MSO-stillingerne udløber, skal de på det enkelte universitet tage stilling til deres behov, herunder om nye stillinger skal slås op som fx lektor- eller professorstillinger.

“Det er i alle tilfælde det enkelte universitet, der som selvejende institution beslutter, hvor mange og i hvilke stillingskategorier universitetet ansætter videnskabeligt personale. Styrelsen følger udviklingen nøje gennem Forskerrekrutteringsstatistikken, som indeholder en oversigt over antallet af ansatte i de forskellige stillingskategorier i stillingsstrukturen”, skriver Uddannelses- og Forskningsstyrelsen.

Det fremgår også af svaret, at muligheden for et forfremmelsesprogram er indført på baggrund af et ønske fra nogle af universiteterne med henblik på at blive bedre i stand til at rekruttere de bedste kandidater til ledige stillinger, ikke mindst når de ønsker at rekruttere internationalt”, skriver styrelsen.

DM-formand Camilla Gregersen hilser det velkomment, at antallet af professorer overvåges af ministeriet, og hun understreger, at nedlæggelsen af MSO-kategorien ikke må betyde en nedgang i antallet af professorer.

“Det er rigtig ærgerligt, hvis ministeriet kun ser forfremmelsesprogrammer som et værktøj på visse universiteter. Der er hård konkurrence om de unge talenter, så jeg vil da opfordre ministeriet til at sikre, at forfremmelsesprogrammer bliver brugt bredt på universiteterne. Det kan være med til at sikre, at det er muligt at tiltrække forskertalenter til alle universiteter i Danmark – også dem uden for de store byer”, siger Camilla Gregersen. ■

Mindeord for professor Lars Arge

Lillejuleaften mistede vi et fyrtårn i dansk forskning og forskningspolitik. Professor i datalogi Lars Arge blev kun 53 år gammel.

Lars’ forskning tog udgangspunkt i, at den tidsmæssige omkostning ved at tilgå data i lageret på en datamaskine ikke er konstant. Det betød, at man måtte analysere algoritmer og datastrukturer på nye måder, når man arbejdede med store datamængder på forskellige datamedier. Dette arbejde tog for alvor fart i perioden fra 1996, hvor han var ansat på Duke University, USA, først som adjunkt, siden som professor.

Lars kom tilbage til Aarhus Universitet i 2004 som Rømer-professor. Fra 2007 til 2017 ledede han grundforskningsfondscenteret Center for Massive Data ALGORITHMS (MADALGO). Det var teoretisk datalogi med stort T, der efterhånden også blev omsat i helt nye beregninger af oversvømmelsesrisiko. Dette arbejde blev videreført i spin-out-virksomheden SCALGO, der leverer terrændatasoftware til kommuner, styrelser og mange andre. Det er et skoleeksempel på, at teoretisk drevet forskning ender med at blive omsat i løsningen af afgørende samfundsproblemer.

Lars værdsatte det politiske spil, hvor han var drevet af ønsket om at løfte og udvikle den bedste forskning på forskningens betingelser. I Videnskabernes Selskab, hvor han blev valgt ind i 2008 og var generalsekretær fra 2016, dyrkede han det elitære, men stod også for visioner om at åbne forskningen mod samfundet.

Vi var mange, der, med et glimt i øjet, var trætte af at høre om, hvor fortræffeligt alt var på Duke. Men Lars bragte sine erfaringer konstruktivt i spil. Det har haft stor positiv betydning på instituttet og givetvis bredere fx at indføre principper om, at der skulle være fuld opbakning til en ny fastansættelse blandt de faste videnskabelige medarbejdere. Og vi lærte noget om, at ledelsesmæssig legitimitet, også med ansatte ledere, kun kan eksistere med en forankring i “faculty”.

Lars døde efter en lang kamp mod nyrekræft, som han åbent fortalte om. Også på Facebook, hvor han med jævne mellemrum gav gode og dårlige nyheder. Formen var bemærkelsesværdigt usentimental og nærværende. Han overlevede længere end forventet, sikkert pga. hans enorme vilje og vedholdenhed.

Vi kommer til at mangle og savne Lars på mange måder. Det er helt typisk, at mange dataloger husker Lars som den tutor, der med personligt engagement og omsorg gjorde, at de kom godt i gang med studiet. Og ikke mindst kommer jeg til at savne Lars for hans kontante humor, hans forskningspolitiske indsigt og tæft og hans evne til at gøre sociale begivenheder gode.

Mine tanker går særligt til Lars’ kone, Alice, og den nærmeste familie.

Ære være Lars’ minde.

MINKFORSKER I KLEMME:

Efterspørger hjælp til at omstille sig

Seniorforsker Steen Henrik Møller savner støtte fra Aarhus Universitet, efter at hans forskningsområde blev udslettet den 4. november sidste år.

TR: AU SKAL HOLDE HÅNDEN UNDER FORSKERNE

Minkforskerne er blevet ramt af omstændigheder udefra, som de ikke er herre over. Derfor har AU også en forpligtelse til at hjælpe forskerne med at komme ordentligt videre, hvis det ikke er muligt at bevare forskningsområdet.

Sådan siger Olav W. Bertelsen, fællestillidsrepræsentant på AU og formand for DM Viden, om situationen, efter at alle danske mink blev aflivet.

Konkret mener han, at universitetet skal afsætte ressourcer til at opsamle den data og den knowhow, som forskerne har, så det kan komme til nytte i andre sammenhænge.

“Forskere skal have mulighed for at fortsætte i deres stillinger, så de får tid til at reorientere deres forskning. Der må ikke blive vild panik”, siger Olav W. Bertelsen.

Han tilføjer, at læren af minksagen måske også er, at selvom det er fint at bedrive erhvervsnær forskning, så skal der også være noget inden for fagfeltet, der kan bringe det videre, hvis erhvervet forsvinder.

“Det stiller universitetet i en vanskelig situation, fordi samfundet har ønsket at bygge forskningsområdet op, men bevillingerne til formålet ikke er faste”, slutter han.

mere end 35 år har Steen Henrik Møller forsket i mink, men det satte et pressemøde med statsminister Mette Frederiksen en brat stopper for den 4. november sidste år.

Stort set alle mink blev som bekendt

aflivet, og dermed forsvandt hele grundlaget for fire forskeres virke på Aarhus Universitet ved årsskiftet.

“De fleste af vores midler fordampede i løbet af et pressemøde, og fra nytår var der ikke længere midler til at betale hele

vores løn, så det er ikke særlig sjovt. Situationen er endnu ikke helt afklaret, og vi er blevet forsikret om, at vi ikke bliver smidt ud med det samme, men det er klart, at vi snart skal have skaffet nogle forskningsmidler eller indgå i

andre projekter, hvis vi fortsat skal være ansat på AU”, siger Steen Henrik Møller, der var koordinator for minkforskningen på universitetet.

Han forklarer, at selvom han er ansat på AU, får han og hans forskning kun i meget begrænset omfang støtte i form af basismidler fra universitetet.

“I 35 år har jeg selv skaffet pengene til min forskning og til min løn, så jeg har været selvfinansieret”, siger Steen Henrik Møller.

Forskningen i mink var en del af sektorforskningen indtil 2007, hvor de tidligere sektorforskningsinstitutioner blev fusioneret med universiteterne, men forskningen er stadig afhængig af ekstern finansiering.

AU har en aftale med Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri om at vedligeholde viden og bedrive forskning i mink som videnskabeligt grundlag for at rådgive myndighederne om miljø og dyrevelfærd. “Forskningsmidlerne og lønnen skal vi imidlertid selv skaffe, medmindre ministeriet konkret beder om forskning finansieret af myndighedsaftalen”, siger Steen Henrik Møller.

Den mest stabile indtægtskilde for minkforskere var fra Pelsdyrafgiftsfonden, der ifølge lov om landbrugets afgiftsfonde opkrævede en produktionsafgift ved salg af pelskind, der skal bruges til sygdomsbekæmpelse, forskning og rådgivning.

Ifølge Steen Henrik Møller bevilger alle afgiftsfundene forskningsmidlerne for et år ad gangen, men tilsagn om støtte fra Pelsdyrafgiftsfonden i 2021 er nu blevet trukket tilbage, da der ikke bliver nogen afgift i år hvad angår pelsproduktion i Danmark, eftersom det ifølge “Lov om aflivning af og midlertidigt forbud mod hold af mink” er forbudt at holde mink i Danmark indtil udgangen af 2021. Der er dog mulighed for at få dispensation, hvis minkene indgår i et godkendt forskningsprojekt.

Savner støtte

Steen Henrik Møller fortæller, at han og de andre berørte kolleger har været indkaldt til møde med ledelsen på Institut for Husdyrvidenskab og også har været til en opfølgende samtale, hvor projektmidlerne blev gennemgået, og det blev diskuteret, hvilke andre forskningsprojekter de kunne blive tilknyttet, i det omfang der var brug for det.

En mulig redningskrans var et treårigt projekt om forebyggelse og kontrol af mink, som er inficeret med Covid-19 (SARS-CoV-2), som Aarhus-forskerne har søgt Fødevestyrelsen om 75 millioner kroner til at gennemføre i samarbejde med Københavns Universitet og Statens Serum Institut. Det krævede dog, at forskerne kunne få lov til at købe de knap 4.000 mink, som var tilbage i Danmark, men Fødevestyrelsen har afvist at støtte projektet og fastholder at de sidste mink skal aflives.

Steen Henrik Møller tror ikke på, at der for alvor kommer gang i minkproduktionen i Danmark igen ud over en mindre nicheproduktion, der næppe kan understøtte forskningen.

“Jeg savner hjælp til omskoling fra AU’s side. Jeg og mine kolleger ville fx blive glade, hvis vi kunne få tilsagn om løn, så vi har en reel mulighed for at omskole os, få sikret nogle mere formelle undervisningskompetencer, få læst op på litteraturen om andre dyrearter, få publiceret på de seneste resultater, få sendt nogle flere forskningsansøgninger af sted og i det hele taget tilpasse os den nye situation”, siger han.

Vigtigt datamateriale kan gå tabt

Steen Henrik Møller tilføjer, at coronaen kom og ødelagde minkproduktionen på det værst tænkelige tidspunkt set fra forskernes synsvinkel, da de fra 2017 til 2020 har indsamlet data fra ca. 10.000 besøg på omkring 2.500 minkfarme i hele Europa, som de skulle i gang med at systematisere og analysere.

AU-forskerne har udviklet et system til vurdering af velfærd hos mink kaldet WelFur, hvor de vurderer, hvordan dyrene har det, ud fra 22 velfærdsindikatorer. Sideløbende har de uddannet omkring 80 auditører fra et internationalt certificeringsfirma, der har besøgt farmene mindst tre gange.

“Der er ingen anden husdyrproduktion, der kommer i nærheden af et system i den størrelsesorden, hverken svine-, kvæg- eller fjerkræproduktion, så det er helt enestående”, siger han.

Steen Henrik Møller mener, at de mange data vil være relevante for andre dyreproduktioner end mink, men det vil tage to-tre år at bearbejde al materialet og få forskningen publiceret, så arbejdet er spildt, hvis der ikke kan skaffes forskningsmidler til det.

Danske mink havde det godt

Steen Henrik Møller siger, at fløjene ofte taler forbi hinanden, når vi diskuterer dyrevelfærd i Danmark, men selv mener han, at det er forfejlet at påstå, at minkene havde det dårligt i Danmark.

“Vi kan jo ikke spørge en mink, om den har det godt, men vi kan måle, om den udskiller stresshormoner i afføringen eller har en unormal adfærd. Alle produktionsdyr lever under restriktioner i en stald, i et bur eller en indhegning, men spørgsmålet er, om det begrænser dyrenes mulighed for at have et godt liv”, siger han og tilføjer, at mink i naturen har et barsk liv. Cirka 80 procent af dem dør af sult den første vinter i det fri.

I WelFur-programmet vurderer de, hvordan dyrene har det, ud fra 22 velfærdsindikatorer, blandt andet om de er sunde og raske, har sår og skader, er for tynde eller tykke, og om de bliver aflivet hurtigt og effektivt, hvis de fx bliver syge. Forskerne ser også på dyrenes temperament, om de har en unormal adfærd, og om de kan få opfyldt deres naturlige behov, selvom de lever deres liv i et bur.

Han siger, at de danske mink parrede sig naturligt, de byggede rede, ungerne blev født naturligt, og de fik lov til at die, lige så længe der er mælkeproduktion.

Forskningen viser, at størrelsen på buret ikke er afgørende for minkenes velfærd, da det er et rovdyr, der har et territorium, hvor de jager. Størrelsen af territoriet afhænger af mængden af føde, og i fangenskab opfatter de deres bur som deres territorium, fordi der er mad nok.

“De skal have halm og noget at lege med, så de har noget at tage sig til, når de ikke skal jage. Vi var i gang med at udvikle fremtidens produktionssystem blandt andet med løbehjul, som kendes fra bure til hamstere, når de holdes som kæledyr, men det arbejde er nu stoppet”, siger Steen Henrik. ■

INSTITUTLEDER: VI KÆMPER FOR AT HOLDE LIV I MINKFORSKNINGEN

Klaus Lønne Ingvarsten, institutleder på Institut for Husdyrvidenskab, hvor minkforskningen på AU hører til, har ikke opgivet at redde forskningsområdet fra lukning.

“Konsekvensen af regeringens beslutning om at aflive alle mink er, at de fleste bevillinger til forskning i mink er trukket tilbage, og det giver naturligvis nogle udfordringer. Forskerne, der arbejder disciplinorienteret, drejer i første omgang deres fokus over på andre dyrearter, og samtidig forsøger jeg at understøtte forskerne i at skaffe finansiering til, at vi kan arbejde videre med mink – der er rigelig af relevante opgaver; det er finansiering, vi mangler”, skriver Klaus Lønne Ingvarsten i et e-mailsvar til Forskerforum.

Han tilføjer, at han har tilskyndet minkforskerne på AU til i samarbejde med forskere fra Københavns Universitet at udarbejde forslag til forskningsprojekter, der involverer mink.

En forudsætning for hold af mink, når forbuddet udløber ved udgangen af 2021, er, at mink kan holdes uden risiko for hverken mink eller mennesker. I den sammenhæng mangler der viden, som de forsøger at skaffe projektmidler til at tilvejebringe sammen med kolleger på KU og SSI.

“Minkenes modtagelighed over for corona og andre virusbårne sygdomme gør dem til et spændende modeldyr for forskningen. Det er bl.a. oplagt at undersøge mulige smitteveje og muligheder for smittebeskyttelse, vaccination og immunologi via undersøgelser i mink. Forskningen vil bl.a. kunne give viden om håndtering af fremtidige pandemier, der måtte involvere danske husdyr, hvilket vil have stor betydning for folkesundheden”, skriver institutlederen.

En vigtig forudsætning for projektet er, at forskerne kan få lov til at opkøbe og bevare de sidste ca. 4.000 mink i Danmark, men Fødevarestyrelsen har nu meddelt, at minkene skal aflives, og styrelsen vil heller ikke støtte projektet økonomisk.

DYRENES BESKYTTELSE: MILLIONER AF DYR I SMÅ TRÅDBURE ER IKKE GOD DYREVELFÆRD

Britta Riis, direktør i Dyrenes Beskyttelse, kan ikke genkende billedet af dansk minkavl som en dyrevelfærdsmæssig succes, som seniorforsker Steen Henrik Møller tegner det.

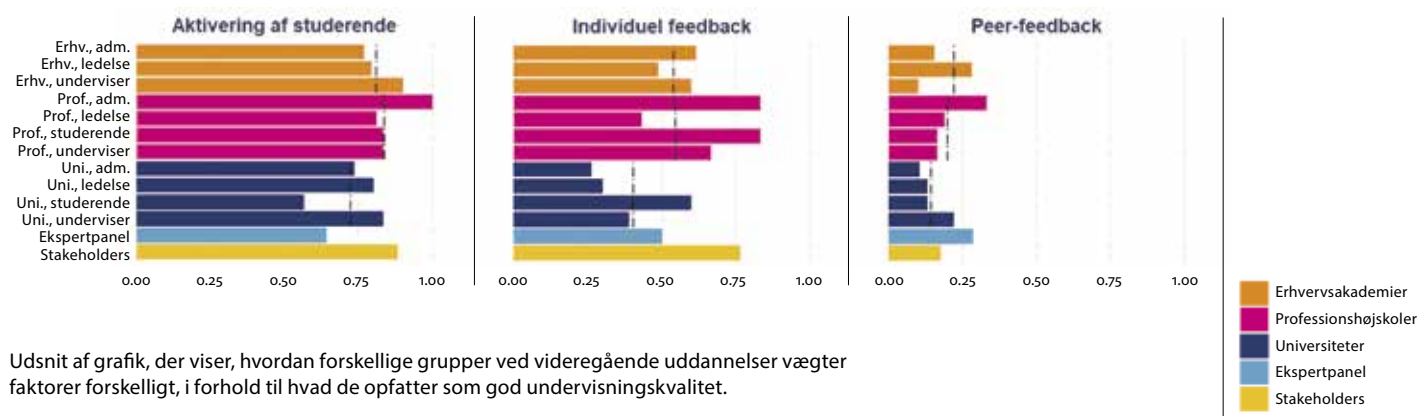
“Millioner af dyr i helt små trådbure med så godt som ingen udfoldelsesmuligheder bliver aldrig til god dyrevelfærd. Dyrene skal have lov til at udfolde deres natur og udvise naturlig adfærd i et langt større omfang, end hvad man har tilladt i bursystemerne. På den måde minder det meget om produktionen af buræg, som tiden også er løbet fra. Det er ikke en ordentlig måde at behandle dyr på”, skriver Britta Riis.

Hun tilføjer, at certificeringsordningen WelFur graduerer dyrevelfærden inden for et helt utilstrækkeligt bursystem og ditto produktionsmetode, men det gør det ikke til god dyrevelfærd at udvikle et system til at certificere, om dyrevelfærden er lidt mere eller lidt mindre ringe.

“Der er ikke tale om dyrevelfærd, når mink eller andre dyr holdes på ekstremt lidt plads og med næsten ingen udfoldelsesmuligheder. Det handler naturligvis ikke kun om jagt, men om at kunne udleve den adfærd og de behov, som dyrene har, herunder ift. deres naturlige levesteder, som er i og ved vand”, skriver Britta Riis.

Hun skriver endvidere, at det er tankevækkende, at der er forsket så lidt i dyrenes præmisser, i forhold til hvor meget der er forsket og udviklet på at opretholde burproduktionen.

“Når man mener, at mere plads ikke nødvendigvis ville være til fordel for dyrene, så siger det meget om det sparsomme grundlag, hvorpå vi i Danmark baserer vurdering af dyrevelfærden. Der er naturligvis ikke mere viden end antagelsen, fordi det ikke er kommercielt interessant, om mink har brug for større arealer at udfolde sig på. Det er jo også bemærkelsesværdigt, at der ikke er udviklet frilandsproduktion af mink, sådan som der er det for andre landbrugsdyr”, skriver Britta Riis.

TILRETTELÆGGELSE AF UNDERVISNINGEN

Udsnit af grafik, der viser, hvordan forskellige grupper ved videregående uddannelser vægter faktorer forskelligt, i forhold til hvad de opfatter som god undervisningskvalitet.

Grupper ser forskelligt på undervisningskvalitet

Rapport om syn på, hvad der er vigtigt for uddannelseskvaliteten, viser generel konsensus, men også interessante forskelle på studerende, undervisere og ledelse.

Studerende vil have underviserfeedback. Undervisere vil have, at de studerende selv er aktive.

Ledelsen lægger stor vægt på, at underviseren er forskeruddannet, det er mindre vigtigt for både undervisere og studerende.

Disse og andre detaljer om synet på uddannelse og uddannelseskvalitet kan man læse ud af en rapport, som Dansk Center for Forskningsanalyse på AU har udgivet sammen med VIA University College. De har spurgt repræsentanter for ledelse, administrative medarbejdere, undervisere, studerende og eksterne interessenter ved de videregående uddannelser om deres vægtning af en række forhold omkring undervisningen. Og selv om der ifølge forskerne selv er en overraskende høj grad af konsensus, er der også interessante variationer.

“Ser man på litteraturen, er der traditionelt store forskelle i synet på uddannelseskvalitet, både mellem institutionstyperne og de enkelte grupper på institutionerne. Og her er der også forskelle, bare ikke så store, som vi havde forventet”, fortæller professor Carter Bloch, der er en af rapportens forfattere.

Grænser for praksis

Undersøgelsen omfatter både erhvervsakademier, professionshøjskoler og universiteter, og selv om førstnævnte er mere praksis- og erhvervsrettede, er der generelt stor enighed, for eksempel om at uddannelsens fremmeste formål er at “give de studerende akademiske og faglige kompetencer”, som er vigtigere end “at skabe ressourcer for arbejdsmarkedet”.

Alligevel kan man på se, at både ledelsen og underviserne på universitetet vægter “arbejdsmarkedets efterspørgsel” højere, end de studerende gør.

“Det er lidt interessant. Jeg tager det som udtryk for, at studerende prioriterer deres personlige udvikling som individ

frem for at udvikle sig imod et bestemt arbejdsformål”, siger Carter Bloch.

Et signal, man kan trække ud af rapporten, er omkring grænserne for praktikkoblingen i uddannelserne. Her ser man særligt blandt studerende en stor vægtning af praksiscases og praktisk anvendt teori. Men derimod er vægtningen af praktikforløb under studiet lav.

“Det er fint, at arbejdsgiverne har en rådgivende funktion for studiet, det er fint med cases og fint med anvendelsesorienteret teori, men det går ikke længere end det”, konstaterer Carter Bloch.

Feedback skal være fra underviser

Forskningselementet vægtes i sagens natur højt på universiteterne. Men på lidt forskellig måde. Hvor ledelsen lægger relativt høj vægt på underviserens forskeruddannelse og forskererfaring, er det ikke så vigtigt hverken for studerende eller underviserne selv. Til gengæld lægger de studerende meget vægt på at stifte bekendtskab med reel forskning og forskningslignende processer.

Også omkring undervisningens tilrettelæggelse kan man se forskelle i prioriteterne. Generelt lægges der stor vægt på, at de studerende bliver aktiveret i undervisningen. Det er faktisk kun de studerende selv, der ikke ligger helt i top med denne prioritet. De er til gengæld meget optagede af at få individuel feedback, hvilket de andre grupper er knap så opsatte på.

“Det var noget, vi også fik mange åbne svar om – at der er alt for lidt individuel feedback. For tiden diskuterer man jo meget, om der kan ligge endnu mere værdi i peer-feedback, men de studerende foretrækker altså feedback fra underviseren”.

Rapporten er en del af forskningsprojektet PIQUED (Pathways to Improve Quality in Higher Education), som undersøger, hvordan der arbejdes med uddannelseskvalitet i Danmark. ■

Softpower- "fænomenologiens" indtog

I legitimations- og styringsøjemed har samtidigt uddannelsesplanlæggere og institutionsmagere fået smag for ikke blot at indhøste hårde data, men også bløde subjektive oplevelsesdata. Hvorfor bivåner vi disse videnspolitiske gennemslag, der tager sig ud som særegne helgarderinger af "kvant" og "kval"?

Det er påfaldende, at Undervisningsministeriet i stigende omfang henholder sig til og har fået smag for at anvende subjektive oplevelsesdata som afsæt for at formulere uddannelsespolitiske tiltag og *fiintune* forvaltningsprocedurer, som det fx er tilfældet med *Læringsbarometeret* (se *FoFo* #339, dec. 2020, s. 26-27). Men det sker ikke udelukkende hér. Tænk eksempelvis på, hvordan der helt rituelt og repetitivt foretages trivselsevalueringer og mobbemålinger. De "kvalitative" data *rates* vel at mærke altid på lukkede svarskalaer fra 1-5 og er derfor principielt kvalitetsløse – og de indhøstes såmænd også på "klassisk" positivistisk-kvantitativt facon. Behændigt og praktisk renses tallene for erfaringer.

Det betyder dog ikke, at "systemet" er holdt op med den anden hånd at indsamle "rene" kvantitative data såsom komparative kostpriser pr. produceret universitetskandidat, frafaldsprocen-ter, livsindkomstmålinger og varme arbejdsløshedstal, jf. *Uddannelseszoom* (se *FoFo* #332, marts 2020, s. 26-27).

Nu skal man ikke lade sig narre. Uddannelsesøkonomerne og -statistikere i ministerierne er ikke blevet transformeret til fænomenologer *overnight*. Det er så at sige ikke de studerendes eksistentialontologiske væren-i-studieverdenen, der har deres interesse. Hvordan det føles at være

studerende på en forhastet og gennemplanlagt uddannelse, er ikke i sig selv interessant i systemøjemed.

Både "kvant" og "kval"

Umiddelbart ser det ud til, at psykologiske og letbenede fænomenologiske kategorier (studietilfredshed, selvvurderelse af studiet, den selvvalgte forberedelsesindsats i forbindelse med moduldeltagelse, oplevelsen af, om læringsmålene var synlige og tydelige, så den studerende følte sig sikker på, hvad der forlangtes, etc.) er blevet til politiske kategorier, eller måske snarere at de psykologisk-fænomenologiske kategorier er blevet til uddannelsespolitiske kategorier.

Der synes at tegne sig et legitimationsproceduralt skifte. Forbrugerne af de udbudte uddannelsespakker skal serviceres på bedste vis, som var de kunder på et serviceorienteret uddannelsesmarked, hvor de helst skal have en god oplevelse. Men samtidig synes ministeriet at have indset, at subjektivt-"kvalitative" data formår at supplere og komplettere de kvantitative data (socioøkonomiske faktorer, frafaldskørsler, karaktergennemsnit, progressionstakt i studiet, taxametertilskudsjusteringer etc.).

Softpower-fænomenologiske data kan også bruges til at stresser uddannelsesinstitutionerne og give universitetslærerne røde ører. "I kan da ikke være tjent med, at jeres studerende ikke

trives, at de ikke yder deres bedste, at de ikke kan se meningen med det, I laver, og den måde, I gør det på, vel?"

Det ligner grangiveligt en helgardering, når "kvant" og "kval" fusioneres på inkongruent facon. Er der mon tale om et videnskabsteoretisk bunkepul, der kommer hele vejen rundt, so to speak? Fra positivisme til selvbekendende pseudofænomenologi og velvillig privathermeneutik med et psykologiserende og oplevelsesøkonomisk anstrøg tilsat en behørig omgang *self-brandende* kvasiresiliens.

Livslang udkrængningstræning på kommando

Udkrængningstræningen pågår allerede i folkeskolen (tænk på elevplanen og de anticiperende uddannelsesparathedssamtaler) og fortsætter hele livet igennem (tænk på MUS'en og APV'en, jf. *FoFo* # 327, sept. 2019, s. 26-27). En syrlig semantik byder sig til: Servil subjektproduktion i "sandhedens" tjeneste.

Først spiste "systemet" læringsbegrebet, de tværvidevidenskabelige tilgange og det selvvalgte projektarbejde – derefter "fik" vi recovery, selvledelse og resiliens. Det hele menneske med hud og hår kom ud på arbejdsmarkedet, og arbejdet blev individualiseret og arbejdskraften personliggjort. Nu står den på selviscenesat karakterdannelse inden for rammerne, bæredygtig dannelse

1 2 3 4 5

som glasur og kollektiv vejledning som et besparelsestrick.

Kapitalismen og det dertilhørende “system” af et vidt spredt, selvavlende og servilt bureaukrati af politisk og forvaltningsmæssig (u)fornuft synes at være i stand til at æde og inkorporere (nærmest) al kritik og gøre den til smøremiddel for sine egne funktionalistisk-éndimensionelle intelligenskrænkende og frihedsindskrænkende målsætninger.

Står fremtiden i det strategiske feltarbejdes tegn?

Fremtiden er forhåbet på datagenerering, der snart vil blive baseret på algoritmeprocessuelt-feede(n)de feedbackstemningsmålinger af menneskers oplevede velbehag. Vi kommer sikkert til at bivåne *Visible Learning version 2.0*-programmer designet med alle håndne neuroplasticitets-, resonans-, atmosfære-, kropsfænomenologier og multiperspektiviske trivselsteorier som afsæt for en hypermoderne politik og en rygdækkende planlægning.

Oplagt er det eksempelvis at koble klasserumsledelse med positiv psykologi og garnere “det hele” med data fra billiggjorte hjernescanninger. Hertil kommer *Playful Learning*, selvrappor-terende legetøj, pludrende børn i fokusgrupper og fuld forbrugertilfredshed i lukkede, bæredygtige varekredsløb. Lego ligger i Billund og Tesla i Silicon Valley; men såvel plastikklodser som elbiler er på fremmarch og til salg i hele verden – alt sammen under skyldig hensyntagen til de nyeste videnskabelige, sågar videnskabsteoretiske indsigter.

For de *kvantitative* datakørsler og *kvalitative* selvangivelser kommer næppe til at stå alene. Mon ikke vi også kommer til at se en mobil hær af feltarbejdende uddannelsesantropologer jage de umiddelbare og dermed “autentiske” stemmer i uddannelsesdybet?

I så fald må der skrives en kronik om, hvordan fremtidens uddannelsespolitiske tiltag og forvaltningsmæssige procedurer vil blive afhængige af såkaldt “tykke beskrivelser”, der hverken vil nøjes med at indfange og lade sig anfægte af kvalitetsløse kvantificerede data eller overfladiske kvalitative oplevelsesdata. ■

AU SKIFTER UD I BESTYRELSEN

Aarhus Universitets bestyrelse skal have nyt eksternt bestyrelsesmedlem, da tidligere Novozymes-CEO Steen Riisgaard har været medlem i de maksimale to perioder og derfor ikke kan genudpeges.

Pladsen bliver 1. februar overtaget af tidligere CEO og Group President i Grundfos **Carsten Bjerg**.

Han er uddannet ingeniør og startede sin karriere i Danfoss, inden han i 1997 skiftede til en stilling hos Grundfos. Her var han blandt andet Executive Vice President for forsknings- og udviklingsafdelingen i en årrække, inden han i 2006 tiltrådte som CEO.

Den rolle indtog han frem til 2013, og siden har han været professionelt bestyrelsesmedlem – blandt andet i Vestas og ROCKWOOL.

“Der var en række stærke kandidater i spil, men Carsten Bjerg har en enorm erfaring fra den absolutte top af dansk erhvervsliv. Han har stået i spidsen for en global virksomhed og har samtidig en stærk kobling til det midtjyske. Den kombination harmonerer rigtig godt med Aarhus Universitets lokale forankring og internationale ambitioner, og jeg er sikker på, at universitetet kommer til at nyde godt af Carsten Bjergs ekspertise og viden – og han vil ligesom Steen Riisgaard kunne bidrage med andre syn og ideer til udvikling”, udtaler bestyrelsesformand Connie Hedegaard.

Carsten Bjerg blev først indstillet af universitetets indstillingsorgan og siden udpeget af udpegningsorganet. Desuden betyder resultatet af årets valg på universitetet, at jurastuderende **Mikkel Grøne** overtager Ditte Marie Thomsens plads som den ene af to studenterrepræsentanter i bestyrelsen. Mikkel Grøne tiltræder ligesom Carsten Bjerg bestyrelsen pr. 1. februar 2021.

På sit første bestyrelsesmøde i 2021 skal bestyrelsen udpege en ny stedfortræder for formanden. En rolle, som Steen Riisgaard har indtaget, siden den blev etableret i foråret 2019.

CBS ANSÆTTER PROREKTOR I NYOPRETTET STILLING

CBS har ansat **Inger Askehave**, der er professor inden for virksomhedskommunikation og erhvervsprog, i en nyoprettet stilling som prorektor. Hun kommer fra en tilsvarende stilling på Aalborg Universitet, hvor hun har været prorektor siden 2010.

Ansættelsesudvalget og bestyrelsen på CBS har lagt vægt på hendes brede og omfattende erfaring med universitetsledelse. Inger Askehave har 10 års erfaring med universitetsledelse på direktionniveau og har været både institutleder og studieleder.

Som prorektor på CBS bliver hun en del af CBS' direktion og får dermed medansvar for både den daglige og den strategiske ledelse. Inger Askehave får derudover det direkte ledelsesansvar for CBS' institutledere og institutter, der organiserer knap 1.500 fastansatte og deltidsansatte videnskabelige medarbejdere.

Hun får også en nøglerolle i forhold til at styrke integrationen af forskning og undervisning og skal i den forbindelse medvirke til at sikre samspillet mellem den strategiske udvikling og driften af CBS' kerneaktiviteter – uddannelse og forskning – i tæt samspil med den øvrige direktion. Inger Askehave bliver ligeledes stedfortræder for rektor.

“Jeg har søgt denne stilling, fordi jeg er motiveret af CBS' nye ambitiøse strategi og de muligheder, den giver for at sætte en tydelig, strategisk retning for CBS. Målsætningen om, at vi skal påvirke og skabe samfundsmæssige transformationer, er en spændende ambition”, udtaler Inger Askehave. Hun tiltræder stillingen 1. februar 2021.

ITU SKAL UDDANNE DATA SCIENCE-KANDIDATER

Danske virksomheder og offentlige organisationer efterspørger i høj grad højtuddannede specialister, der kan indsamle store datamængder og omsætte dem til viden, der fører til nye indsigter eller produkter.

Derfor lancerer ITU fra næste sommer en kandidatuddannelse i data science.

Den nye kandidatuddannelse bygger oven på ITU's data science-bacheloruddannelse, som har været udbudt siden 2017. Bachelorer herfra får automatisk adgang til kandidatuddannelsen, men også studerende med data science-relaterede bachelorgrader fra andre universiteter kan søge om optagelse.

ITU bliver det første universitet i Danmark, hvor man kan tage en sammenhængende, 5-årig uddannelse i data science.

Data science-kandidaten åbner dørene for de første studerende i august 2021, og ansøgningsfristen er 1. marts 2021.

RUC-PROFESSOR UDNÆVNT TIL RIDDER AF DANNEBROGORDENEN

Foto: Jasper Carlsberg

Professor **Jan Pries-Heje** har modtaget Dannebrogordenen for sin mangeårige forskning inden for organisatoriske og ledelsesmæssige aspekter af it-udvikling og -anvendelse.

Han blev ansat som professor i informatik og datalogi på Roskilde Universitet den 1. maj 2007 og er forfatter til mere end 250 bøger og forskningsartikler i internationale tidsskrifter på området.

For tiden er Jan Pries-Heje i gang med et stort EU-forskningsprojekt, der populært sagt handler om at lære almindelige husstande at bruge strøm, når vinden blæser, og solen skinner. Denne adfærdsændring er der behov for, når der ikke findes særligt effektive måder at opbevare elektricitet på endnu. Projektet skal ses som en del af en større forskningsindsats på bæredygtig digitalisering, der også er navnet på den forskningsgruppe på Roskilde Universitet, som Jan Pries-Heje er leder for.

Jan Pries-Heje har senest udgivet bogen "Agile projekter" med cases fra mere end 20 års forskning

i, hvordan man kan arbejde hurtigere med softwareudvikling, samtidig med at man hele tiden er parat til, at der kommer forandringer.

VELUX FONDEN STØTTER FEM PROJEKTER

VELUX FONDEN har via fondens humanvidenskabelige program HUMpraxis støttet fem tværgående forsknings- og praksisprojekter, som skal levere løsninger på aktuelle samfundsudfordringer, med i alt 29,5 mio. kr.

I de fem nye HUMpraxis-projekter skal humanvidenskabelige forskere fra henholdsvis Københavns Universitet, Aalborg Universitet og RUC arbejde tæt sammen med professionelle praksisaktører fra fx kommuner, foreninger og professionshøjskoler. I projekterne skal de belyse problemstillinger og levere løsninger inden for fem meget forskellige emner: flygtninges sociale udsathed, ekskluderende dark design i byrummet (fx skrå bænke eller hegn foran varmeriste), børneinddragelse i familieretlige sager, fællesskaber for mennesker med høretab og samskabelse af multifunktionelle landskaber.

Tovholderne på projekterne er:

Professor **Ole B. Jensen**, Aalborg Universitet: “Dark Design – social eksklusion i byens rum”.

Lektor **Stine Krøijer**, Københavns Universitet: “Lokale landvindinger: Landskabsfortællinger og samskabelse i multifunktionel jordfordeling”.

Lektor **Inge Kryger Pedersen**, Københavns Universitet: “Hvordan hører vi sammen? Interaktionelle dynamikker i fællesskaber af og med mennesker med høretab”.

Marie Sandberg, Københavns Universitet: “Nye grænseflader mellem stat og civilsamfund: Frivillighed og flygtninge i en selvforsørgelses- og hjemsendelseskontekst”.

Professor **Hanne Warming**, RUC: “Styrket børneinddragelse i det familieretlige system”.

AU KOBLER HJERNEFORSKNING OG KUNSTIG INTELLIGENS I NYT CENTER

Foto: All Foto

Mandag den 8. februar 2021 slår Aarhus Universitet officielt dørene op til ibrAIn – et nyt ingeniør- og neurovidenskabeligt forskningscenter, der har til formål at udvikle nye grænsefladeteknologier til hjernen, styret af ny kunstig intelligens-hardware (AI).

Centret bliver en del af det allerede eksisterende forskningsnetværk NeuroCampus Aarhus

(NCA), der i dag samler verdensførende forskning i neurovidenskab fra Aarhus Universitet (AU) og Dansk NeuroforskningsCenter (DNC) ved Aarhus Universitetshospital (AUH). IbrAln får hjemme i det nyoprettede Institut for Elektro- og Computerteknologi under forskningsgruppen Integrated Nanoelectronics ledet af lektor **Farshad Moradi**.

Gruppen er blandt pionererne inden for design af integrerede kredsløb til biomedicin og udvikler næste generations teknologier til drastisk at mindske energiforbruget til integreret elektronik. Gruppen gennemfører i øjeblikket flere Horizon 2020-finansierede projekter inden for hjerneinspireret databehandling, hukommelsesdesign, biomedicin og energihøstende teknologier.

Eksempelvis fører teamet an i udviklingen af batteriløse nanoroboter, der via lys kan modulere neuroner inde i hjernen for at helbrede neurologiske lidelser som Parkinsons sygdom.

SAMFUNDSFORSKERE PÅ RUC MODTAGER PRIS FOR TIDSSKRIFTSARTIKEL

Professor **Eva Sørensen**, professor **Jacob Torfing** og lektor **Tina Øllgaard Bentzen** har modtaget prisen Literati Award 2020 i kategorien Highly Commended for deres artikel "Institutional design for collective and holistic political leadership", som har været publiceret i International Journal of Public Leadership.

Artiklen tager udgangspunkt i problemstillingen, at kommunalpolitikere kan blive begrænset i deres muligheder for at udøve politisk lederskab, fordi de blandt andet kan stå over for en magtfuld borgmester eller en stærk, professionel administration, hvilket står i modsætning til kommunalpolitikere, som er deltidspolitikere.

De tre forskere undersøger og sammenligner to danske kommuner, Esbjerg og Hedensted, som på hver deres måde forsøger at imødegå udfordringen ved den måde, de har indrettet deres politiske system på.

Prisen uddeles af forlaget Emerald Publishing. Kriterierne for prisen er blandt andet, at den kan uddeles for forskning, som sætter aftryk og skaber reel forandring uden for den akademiske verden, og som bidrager med nyt inden for et vidensfelt i enten tilgang eller emne.

NY PROFESSOR I ERGOTERAPI OG BORGERNÆRE INDSATSER VED SDU

Karen la Cour er blevet udnævnt til professor i ergoterapi og borgernære indsatser ved Institut for Sundhedstjenesteforskning på SDU.

Gennem mange års forskning har Karen la Cour med afsæt i ergoterapi og aktivitetsvidenskab

udviklet betydelig viden om aktivitetsfremmende indsats over for mennesker med livstruende sygdomme. Hendes forskning har fokus på menneskers hverdagsliv og særligt udvikling og evaluering af borgernære interventioner. Målet er at give mening og livskvalitet, herunder at sikre muligheden for, at man kan klare hverdagens aktiviteter gennem at opretholde funktion og deltagelse, så længe livet varer.

Karen la Cour kommer fra REHPA, Videncenter for Rehabilitering og Palliation, hvor hun bl.a. har været leder for Rehabiliteringsforskning.

Aktuelt leder hun forskningsprojekter inden for social ulighed i rehabilitering og palliation, hverdagsliv for unge voksne med kræft og et projekt om balance i dagligdagen med fremskreden kræft, der sætter fokus på koordination af rehabilitering og palliation.

NYT CENTER FOR MARITIM OG MARIN FORSKNING PÅ RUC

Det nye forskningscenter Center for Maritim og Marin Forskning på Roskilde Universitet er åbnet i januar 2021.

Det tværfaglige center skal samarbejde med maritime erhverv og det maritime miljø, som – ifølge en rapport udarbejdet for Søfartsstyrelsen – direkte og indirekte står for 3,4 procent af beskæftigelsen i Danmark. Fokus vil være på at bidrage til at sikre et grønt, bæredygtigt og innovativt maritimt miljø i Danmark. De maritime erhverv dækker blandt andet over fiskeri, transport, havne og havvindmølleparker.

Center for Maritim og Marin Forskning er tværfagligt og trækker på flere forskningsmiljøer på tværs af Roskilde Universitet, og centeret vil desuden samarbejde med eksterne partnere fra private virksomheder og organisationer, offentlige institutioner og ngo'er. Forskningen vil blive udfoldet i både større forskningsprojekter og problemorienterede projekter for studerende.

Centeret indgår som en del af partnerskabet Maritime Research Alliance, som samler maritime uddannelser og forskningsinitiativer på tværs af Danmarks videregående uddannelsesinstitutioner.

KU ÅBNER NY KANDIDATUDDANNELSE I INTERRELIGIØSE ISLAMSTUDIER

En ny kandidatuddannelse i interreligiøse islamstudier på Det Teologiske Fakultet på Københavns Universitet skal give de kommende studerende en grundig indføring i islamisk religion, jura og historie. I løbet af uddannelsen vil der især være fokus på de interreligiøse relationer med ikkeislamiske religioner, særligt kristendom og jødedom. Uddannelsen, som åbner til september 2021, skal ledes af professor mso **Thomas Hoffmann**, som ser frem til at kaste lys over et forskningsområde, som har haft – og stadig

har – afgørende betydning for verdenshistorien, nemlig de interreligiøse relationer mellem islam, kristendom og jødedom:

"Vores udgangspunkt er, at islam ikke står alene som religion, men altid står og har stået i et forhold til andre religioner, ikke mindst kristendom og jødedom. Interreligiøse islamstudier er studiet af et trekantsdrama, hvor parterne konstant vekselvirker mellem afvisning og anerkendelse af hinanden, mellem konflikt og fredelig sameksistens. Det er et komplekst og ofte kontroversielt stofområde, som vi vil nærstudere med præcision og realisme, men også med vilje til eksperimenter og dristige hypoteser. Det skal være et studie med højt til loftet, bredt udsyn og fast videnskabelig forankring".

NY LEDER FOR STRATEGISK FORSKNINGSCENTER PÅ AU

Seniorforsker **Peter Henriksen** er tiltrådt som ny leder for forskningscenteret WATEC, som blev grundlagt i 2017.

Centeret for Water Technology, WATEC, samler kompetencerne på Aarhus Universitet inden for vand og vandteknologi. I dag er der forskningsaktiviteter inden for en lang række områder lige fra kortlægning af vandressourcer og naturens vandkredsløb til spildevandshåndtering og udvikling af teknologi og sensorer, der kan fremtidssikre både forbrug og forvaltning af vandressourcerne.

Peter Henriksen overtager ledelsen af centeret fra professor Hans Brix, der nu igen vil fokusere på gerningen som institutleder på Institut for Biologi på AU.

Peter Henriksen kommer med en solid ledelsesbaggrund og et indgående kendskab til Aarhus Universitet; ikke mindst fra sin tid som institutleder for Institut for Bioscience siden 2013. Han har selv siddet i bestyrelsen for WATEC siden dets grundlæggelse. Hans eget fokus har naturligt nok været rettet mod hans eget forskningsarbejde hidtil, men nu glæder den nye centerleder sig til at tage del i hele centerets virke i sin nye rolle.

JORCKS FOND UDDELER MIDLER TIL FORSKNING OG REJSER

Reinholdt W. Jorck og Hustrus Fond har uddelt tre forskningspriser a 500.000 kroner og derudover 6,3 millioner kroner til uddannelses- og forskningsophold for danske studerende, hvoraf 3 studerende hver har modtaget et rejsestipendie på 200.000 kr.

De tre forskere, som hædres med Jorcks Fonds forskningspriser på 500.000 kr., er:

Andreas Røder, Københavns Universitet

Han arbejder med urologi, et kirurgisk speciale, der behandler sygdomme i urinvejene og de mandlige kønsorganer. Han har særligt fokus på sygdomme i prostata, herunder vandladningsforstyrrelser og prostatakræft.

Søren Dinesen Østergaard, Aarhus Universitet

Han arbejder med psykiske sygdomme såsom angst, depression, bipolar lidelse og skizofreni og de store konsekvenser, som disse har for de sygdomsramte, deres pårørende og for samfundet som helhed.

Morten Walbech Ryberg, Danmarks Tekniske Universitet

Han arbejder med absolut miljømæssig bæredygtigheds-vurdering (AESA). AESA kan for eksempel bruges af virksomheder til at sætte tal på en lang række af deres produkter og services miljøpå-virkninger såsom klimaændringer, vandforbrug, rydning af skov, udledning af næringsstoffer og så videre.

Priserne gives som en anerkendelse af hidtidige resultater og som inspiration til fortsættelse af prismodtagernes forskning og undervisning.

TO PRISER TIL PENSIONERET PROFESSOR

Professor emerita, dr.phil. og forfatter **Birgitte Possing** har modtaget Holbergmedaljen 2020 og de medfølgende 75.000 kroner, oplyser Statens Kunstfond i en pressemeddelelse.

Holbergmedaljen er siden 1934 hvert år blevet uddelt til en dansk forfatter eller forsker, der markerer sig i den holbergske ånd.

Priskomiteen begrundet valget med Birgitte Possings afgørende indsats ved i skrift og tale at sætte kvinders rolle i historien, kulturen og samfundet på vor tids dagsorden. Det fremhæves også, at hendes forfatterskab omfatter biografier af betydningsfulde kvindeskikkelser, og at hun har spillet en central rolle for tilblivelsen af "Dansk Kvindebiografisk Leksikon".

DR's store formidlingspris, Rosenkjærprisen på 50.000 kr., er tilmed også blevet tildelt Birgitte Possing for hendes evne til at grave sig gennem arkiver for derefter at få dem forvandlet til læseværdige bøger.

Birgitte Possing er uddannet historiker og antropolog fra Aarhus Universitet. Hun har været leder ved Det Kongelige Bibliotek, Nationalmuseet og Danmarks Humanistiske Forskningscenter. Senere blev hun professor ved Rigsarkivet og Københavns Universitet. I dag er hun selvstændig forfatter og foredragsholder. Hun har før modtaget Weekendavisens Litteraturpris, Ejnar Hansens Forskningsfonds Pris, KRAKA-prisen og Årets Faglitterære Pris.

EU BEVILGER 707 MIA. KR. TIL FORSKNING OG INNOVATION

Rådet og EU-Parlamentet er blevet enige om et samlet budget på 95,5 mia.

euro svarende til 707 mia. kroner for Horizon Europe, EU's rammeprogram for forskning og innovation. Pengene er bevilget for de kommende syv år.

Rådet og EU-Parlamentet er også blevet enige om at øge budgettet for Det Europæiske Forskningsråd (ERC), som bevilger penge til banebrydende grundforskning, med én ekstra milliard euro. Dermed ender ERC ud med et samlet budget på 16 mia. euro de næste syv år, hvilket svarer til en stigning på 3 mia. euro sammenlignet med Horizon 2020.

Omkring en fjerdedel af det samlede budget i Horizon Europe skal gå til fri forskning, som ud over ERC tæller delprogrammerne Marie Skłodowska-Curie Actions, der har fokus på forskernes karriere og forskningsinfrastruktur. Der bliver i alt afsat 6,4 mia. euro til Marie Curie-stipendier.

NY DIREKTØR UDPEGET FOR AU-FORSKNINGSINSTITUT

En enig bestyrelse har valgt konstitueret professor, dr.scient. **Søren Rud Keiding** som direktør for Aarhus Institute of Advanced Studies, AIAS, ved Aarhus Universitet.

Siden oktober 2019 har han været konstitueret, men er blevet fastansat i stillingen pr. 1. januar 2021. Forskningsinstituttet AIAS blev indviet i 2013 med formålet at støtte netværk og partnerskab mellem forskere fra hele verden for at opnå excellence i forskning. Indtil videre har mere end 100 forskere haft fellowships på AIAS.

Søren Rud Keiding er professor og dr.scient. fra Institut for Kemi og har gennem sit virke gjort en stor indsats for at etablere forbindelse mellem universitetet og omverdenen. I over hundrede foredrag fra scener på skoler, gymnasier og foreninger har han formidlet sin passion for vand og lys, og han har i samarbejde med industrien udviklet nye ultrahurtige lasere baseret på optiske fibre. Parallelt med sin forskerkarriere har Søren Rud Keiding haft et stærkt fokus på uddannelse, dels som vejleder for mange generationer af bachelor- og kandidatstuderende og ph.d.-studerende, dels som involveret i etablering af civilingeniøruddannelsen i Aarhus.

MILLIONBEVILLING SKAL GØRE DANSK SHIPPING GRØNNERE

Innovationsfonden har investeret 13 millioner kroner i projektet RoRoGreen, hvor forskere fra DTU, RUC og SDU i samarbejde med DFDS vil udvikle nye tjenester til optimering af laste- og losseoperationer for skibe.

Undersøgelser af løsningen og lastningen i logistikvirksomheden DFDS viser, at virksomheden kan spare rigtig meget tid i havn, hvis processen bliver digitaliseret. Det vil betyde en væsentlig reduktion i brændstofforbruget for selskabets skibe og dermed besparelser på mange tusinde tons CO₂ og hundrede millioner kroner årligt.

"Vores håb er at skabe en løsning for branchen, hvor grøn omstilling går hånd i hånd med økonomiske besparelser", udtaler **Dario Pacino**, som forsker i optimering ved DTU Management.

Forskerne vil bruge droner, mobile robotter og sensorer til systematisk at indsamle data fra lastningen af skibene. Derefter vil de ved hjælp af blandt andet kunstig intelligens og optimeringsteknikker bruge den indsamlede data til at udvikle nye automatiske og digitale løsninger, som skal gøre lastningen og løsningen af skibene hurtigere. Et selskab som DFDS vil kunne reducere sit årlige CO₂-udslip med op til 80.000 tons, er forventningen.

NY AU-PROFESSOR SKAL FORSKER I STRESS OG HUKOMMELSE

Jelena Radulovic er blevet udnævnt til professor i neurobiologi på Aarhus Universitet, hvor hun skal opbygge sit eget laboratorium ved Institut for Biomedicin og forske i, hvordan stress påvirker

vores hukommelse og adfærd.

Jelena Radulovic forsker i hjernen og undersøger, hvordan stressfulde oplevelser påvirker hukommelseskredsløbet, og hvordan en stresspåvirket hjerne influerer social og følelsesmæssig adfærd. Hun mener, at det kan medvirke til at udvikle angst, depression, PTSD og akut hukommelsestab.

Den nye professor, der tiltrådte professoratet den 1. november 2020, og hendes team bedriver grundforskning med særligt fokus på celler og hukommelseskredsløb ved hjælp af bl.a. museforsøg.

Målet med Jelena Radulovics forskning er at øge vores basalviden om, hvordan stress påvirker hjernen, hvilket kan føre til nye behandlingsmuligheder for patienter med stressrelaterede psykiske lidelser.

CARLSBERGFONDET UDDELER 286 MILLIONER KRONER TIL FORSKNING

CARLSBERGFONDET

Carlsbergfondet har ved uddelingen for 2020 med samlet 286 millioner kroner støttet forskningsprojekter, der skal afdække så forskellige emner som den eksperimenterende velfærdsstat, omdannelse af CO₂ til bæredygtige basiskemikalier, etiske principper for politikeres brug af evidens i beslutningstagen og eksperimentelt udstyr til studier af kvantekomponenter til quantum computing.

I tråd med Carlsbergfondets strategi har midler til postdocniveauet været prioriteret højt i forbindelse med årets uddeling. Således er der samlet uddelt knap 57 millioner kroner til postdocstipendier i form af reintegrationsstipendier og internationaliseringsstipendier.

Der er bl.a. bevilget 9 millioner kroner til en ny række postdocstipendier til "Visiting Fellowships" ved University of Oxford.

Formålet med programmet er at give særligt talentfulde yngre forskere muligheder for at opnå forskningserfaringer i et internationalt elitemiljø. I alt 12 forskere modtager et "Visiting Fellowship", og de kan nu se frem til at tilbringe to år ved et af verdens allerbedste universiteter.

Carlsbergfondet kanaliserer også godt 120 millioner kroner ud i det spirende lektorniveau.

Således modtager 27 yngre nyansatte lektorer et "Young Researcher"-stipendium. Formålet med dette virkemiddel er at give yngre talenter mulighed for at stå på egne ben ved at etablere en selvstændig forskergruppe omkring sig.

Samtidig er der bevilget 17 millioner kroner til 21 etårige monografistipendier til førende, etablerede forskere inden for humaniora eller samfundsvidenskab, der sigter mod publicering af en banebrydende monografi eller doktorafhandling.

Endvidere uddeler fondet 67 millioner kroner under virkemidlet forskningsinfrastruktur, der har til formål at styrke eksisterende forskning og muliggøre nye ideer.

Der uddeles også en række bevillinger til postdocs ved "HM Dronning Margrethe den II's og Vigdís Finnbogadóttirs tværdisciplinære forskningscenter for hav, klima og samfund", der blev oprettet i forbindelse med Dronningens og Vigdís Finnbogadóttirs hhv. 80-års- og 90-årsfødselsdag tidligere i år.

Fonden havde modtaget i alt 589 ansøgninger om i alt lige knap 1 milliard kroner.

Der er samlet givet 150 millioner kroner til naturvidenskab, 101 millioner kroner til humaniora og samfundsvidenskab samt 35 millioner kroner til tværvideenskabelige projekter.

213 ansøgninger kom fra kvindelige forskere mod 164 sidste år. Det svarer til, at 36 procent af årets ansøgninger er indsendt af kvinder.

NOVO NORDISK FONDEN ETABLERER NY SELVSTÆNDIG FOND

Det naturvidenskabelige undervisningsinitiativ, LIFE, etableres nu som en erhvervsdrivende fond med almenyttigt sigte. Novo Nordisk Fonden forventes samtidig at bevilge op til 272 mio. kroner for perioden 2021-2022. Det er hensigten, at Novo Nordisk Fonden vil give bevillinger til LIFE Fonden på op til i alt knap 1,9 mia. kroner de første 10 år.

Fondens formål er at bidrage til at højne den naturvidenskabelige dannelse, uddannelse og forskning samt at styrke motivation og interesse for naturvidenskab hos børn og unge.

Formand for bestyrelsen bliver Jesper Fisker, adm. direktør i Kræftens Bekæmpelse og tidligere departementschef i blandt andet Børne- og Undervisningsministeriet.

Fra universitetsverdenen indtræder rektor på IT-Universitetet **Martin Tvede Zachariasen**

og bestyrelsesformand for DTU **Per Falholt** i bestyrelsen.

I år har LIFE lanceret tre naturfaglige undervisningsforløb til grundskolen og åbnet den digitale læringsplatform MY.LIFE. Der er også åbnet for booking af laboratorielastbilen LIFE Mobil Lab, der fra januar besøger skoler. I 2021 åbner også det nye læringscenter LIFE Campus i Lyngby, og LIFE's første regionale laboratorium etableres. Derudover forventes yderligere fire LIFE-forløb til henholdsvis grundskoler og de gymnasiale uddannelser at blive lanceret i 2021.

KU-PLADS VINDER INTERNATIONAL PRIS

Wikimedia Commons

Karen Blixens Plads, der er beliggende på Københavns Universitets Sønder Campus på Amager, er blevet hædret med den internationale arkitekturpris Dezeen Award 2020 for årets bedste landskabsprojekt.

Pladsen er tegnet af Cobe og blev valgt som den bedste blandt mere end 4.300 projekter fra mere end 85 lande. Pladsen er en af de største offentlige pladser i København og har plads til mere end 2.000 parkerede cykler. Den kombinerede plads og universitetstovr ligger som et tæppe, der bugter sig over små bakker og deler det store rum op i mindre zoner med mulighed for aktiviteter både over og under bakkerne. Det kuperede landskab skaber en ny og innovativ måde at parkere cykler på. Det åbne og indbydende byrum er et innovativt og multifunktionelt design, der rummer og fremmer grøn transport, tilpasning til klimaændringer og biodiversitet. Juryen sagde om projektet, at "det er imponerende, hvordan man har formået at få pladsen til at føles som et åndedrag af frisk luft. En god blanding af landskabsdesign og arkitektur. Pladsen tilbyder en unik løsning på cykelopbevaringsproblemet i København".

Cobe har tidligere i 2020 også modtaget Klimaprisen for Karen Blixens Plads.

DTU-LEKTOR FÅR MILLIONBEVILLING TIL FORSKNING I SLANGEBID

Lektor **Andreas Hougaard Laustsen**, som er leder af forskningsgruppen Tropical Pharmacology Lab ved DTU Bioengineering, har modtaget en bevilling på 25 millioner kroner fra Wellcome, der er en politisk og økonomisk uafhængig global velgørende fond.

Andreas Hougaard Laustsen er specialiseret i antistofteknologier og toksikologi og har i en årrække været førende inden for den internationale forskning i modgifte. Han er kendt for at have ført an inden for udviklingen af de første fuldt humane antistoffer mod både slange- og edderkoppetoksiner og for at være den førende ekspert i gift fra den sorte mamba.

De modgifte, der findes i dag, kan fremstilles til at være effektive til at neutralisere slangegift. Men fordi modgiftene er baseret på blandinger af antistoffer, der typisk stammer fra blod fra immuniserede heste, kan de være forbundet med stor risiko for bivirkninger, og de er dyre at fremstille.

Derfor har forskere fra DTU Bioengineering siden 2016 arbejdet hårdt på at udvikle en ny generation af modgifte. Disse nye modgifte, som kaldes rekombinante modgifte, er baseret på 100 procent humane antistoffer og nanostoffer, som kan fremstilles ved hjælp af fermenteringsteknologi, og som ikke er forbundet med samme sikkerhedsrisici som konventionelle modgifte.

AU OG KU MED I STORT SLÆGTSFORSKNINGSPROJEKT

Novo Nordisk Fonden har bevilget 38 millioner til et nyt forskningsprojekt, der skal skabe Danmarks første multigenerationsregister, hvor fødsels- og familiedata fra gamle kirkebøger kobles med tilsvarende nyere data fra CPR-registret.

Projektet er et samarbejde mellem Rigsarkivet, Københavns Universitet og Aarhus Universitet, og det skal i 2025 give danskerne den første komplette slægtskabsoversigt.

Projektleder fra Rigsarkivet **Jeppe Klok Due** forklarer, at problemet er, at slægtskab for børn fra 1960'erne og frem til i dag kun er registreret i CPR-registret, mens bedsteførelde og oldeførelde stadig er registreret i kirkebøger eller hospitalsoversigter.

Rigsarkivet skal scanne godt 7.500 kirkebøger ind elektronisk, hvorefter forskere i kunstig intelligens fra KU vil udvikle AI-algoritmer, som oversætter håndskriften til datafiler. AU's Center for Registerforskning står for at foretage koblingen mellem data fra CPR-registret og den indlæste håndskrevne data.

Ultimativt giver det nye register mulighed for at spore slægter og sygdomme helt tilbage til 1920, så forskere fremover kan foretage dybtgående research på særligt sundhedsproblemer og sociale forhold i familier tilbage i tiden. Projektet løber frem til 2025.

AU OVERTAGER DRIFTEN AF FÆLLES NORDISK TELESKOP

Nordisk Optisk Teleskop (NOT) på La Palma har i 30 år spillet en stor rolle i nordiske astronomers forskning og i uddannelsen af nye astronomer, men observatoriet var truet af lukning, fordi organisationen, som grundlagde teleskopet, Nordic Optical Telescope Scientific Associations (NOTSA), ikke længere ønskede at eje og drive det.

Nu er der fundet en løsning, idet universitetet i Turku, Finland, har overtaget ejerskabet af selve bygningerne, og Institut for Fysik og Astronomi på Aarhus Universitet fremover vil tage sig af administration og drift. Det indbefatter bl.a. distribution af observationsdata, udvikling og vedligehold af teleskop og instrumenter samt ikke mindst aflønning af NOT's lokale spanske medarbejdere, der nu er ansat på Aarhus Universitet.

Driftsudgifterne betales af et partnerskab af nordiske universiteter. Den danske del af udgifterne til driften betales af Uddannelses- og Forskningsstyrelsen via finansloven.

Har du en navnenyhed, som du tænker er relevant, så send den til redaktionen på cbl@dm.dk. Vi kan ikke love, at alle kommer med, og forbeholder os ret til at redigere teksten.

POST

PP DANMARK

SMP Magasinpost
ID-nr. 42026

Al henvendelse vedr. adresseændring eller -fejl hos din medlemsorganisation (DM eller Djøf).

Af Lasse Højsgaard – lah@dm.dk – Foto: Ritzau/Scanpix

Redeskidere overalt

Det er ikke kun på AU, at forskere skider i egen rede.

Som man kan læse i dagspressen og nærværende nummer af Forskerforum, har AU haft problemer med redeskidere. En trebande af fysikprofessorer har på illoyal baviansk vis anfægtet nogle forskningsresultater helt uden at skelne til den fornemme publicering og ikke mindst rundhåndede fondsfinansiering, som disse resultater har været genstand for. Det hele beroede på en banal regnefejl, men praksisudvalget kritiserede forskerne for ikke at medvirke til at opklare fejlen, og nu er den gode stemning fuldstændig ødelagt.

Måske kan det på AU være til nogen trøst, at de langt fra er de første, der må kæmpe med det problem. Historien kan fremvise en lang række eksempler på videnskabeligt redeskideri.

Vi kan jo tage Walter DeNino, en lægestuderende, der var illoyal nok til at lægge sag an mod sin egen professor ved University of Vermont, Eric T. Poehlman, for videnskabelig uredelighed. Poehlman var ellers lidt af en præmieforsker med mere end 200 publikationer især om kroppens aldring. Men ved retten måtte han tilstå at have fabrikeret data, og han blev som den første amerikanske forsker idømt fængselsstraf for sit forskningsfusk.

Der var også den hollandske professor og dekan ved Tilburg University i Holland Diederik Stapel, der stiftede et forskningscenter i adfærdøkonomi. Han fik blandt andet meget omtale for et studie, der viste, at kødspisere er mere selviske mennesker end vegetarer.

Redeskidning er udbredt i såvel dyre- som forskningsverdenen.

Det er de så ikke, for Stapel var mere til at opfinde data end indhente dem empirisk. Det havde tre yngre kolleger og redeskidere observeret, og så faldt det hele fra hinanden.

Men vi kan også herhjemme. Lektor emeritus Jørgen Rabøl viste ikke meget kollegialitet, da han i 2001 indklagede sin kollega på Zoologisk Institut, KU, professor Anders Pape Møller til Udvalgene vedrørende Videnskabelig Uredelighed (UVVU) i forbindelse med en artikel udgivet i det ansete økologiske tidsskrift *Oikos* om asymmetrisk udvikling af stenegens blade.

Nu blev Anders Pape Møller ganske vist kendt uredelig af UVVU, der konstaterede "meget stærke indicier for, at de resultater, der er gengivet i artiklens tabeller, på væsentlige punkter ikke gengiver autentiske målinger". Men sikke en ballade, det gav. Forskere fra

hele verden sendte støttebreve i både *Nature* og *Science* for Pape Møller, der i mellemtiden var blevet forskningsleder i Université Pierre et Marie Curie i Paris. Det franske forskningsråd nedsatte en undersøgelseskomite, der skulle afgøre, om der var noget om snakken, men komiteen frikendte ham totalt. Suk.

Og har man sagt UVVU, må man også sige Milena Penkowa, selv om man bliver helt træt ved tanken. Den nydelige dame, der var et kæmpe PR-scoop for KU med eliteforskerpris og damebladsartikler. Men nogle skulle absolut snage i regnskabsbilag og tælle på forsøgsrotter, og så endte det med, at KU-reden næsten svømmede over i lort.

Man kan sige meget om redeskidning, men pænt ser det ikke ud. ■